

Biblioteca Centrala  
Nr. 3  
H. ...

Proletari din toate țările, uniți-vă!

# LUCEAFĂRUL

ANUL VIII — Nr. 7 (166) — 27 MARTIE 1965

REVISTA A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Apere simbola, la două săptămâni — 12 PAGINI — 1,50 lei

## AMINTIREA TOVARĂȘULUI GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ, VESNIC VIE IN INIMA PARTIDULUI, A CLASEI MUNCITOARE, A POPORULUI

La 19 martie partidul și poporul nostru au suferit o grea pierdere: a încetat să bată inima învârșului Gheorghe Gheorghiu-Dej, fiu devotat al clasei muncitoare din România, al poporului român.

Nemărginită este durerea noastră, a tuturor.  
Tovarășul Gheorghiu-Dej și-a dăruit întreaga sa viață partidului clasei muncitoare, luptei revoluționare pentru eliberarea oamenilor muncii, pentru fericirea poporului român și a patriei noastre, pentru socialism. Înalt exemplu de fidelitate față de marxism-leninism, tovarășul Gheorghiu-Dej a fost un eminent militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, a luptat neobosit pentru prietenia și unitatea țărilor socialiste, pentru coeziunea partidelor comuniste, pentru cauza păcii și libertății popoarelor.

În uriașă sa activitate și-au găsit expresie trăsăturile cele mai nobile ale eroiciei noastre clase muncitoare, care este mândră de a fi piâmdărit în mijlocul ei, în focul luptei conduse de partid, un asemenea conducător.  
Născut la 8 noiembrie 1901 la Birlad, într-o familie de muncitori, tovarășul Gheorghiu a început să muncească de la vârsta de 14 ani ca ucenic în diferite ateliere și fabrici, calificându-se ca muncitor electrician. Sub influența valului revoluționar din România de la sfârșitul primului război mondial, însușiț de idelle Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, tovarășul Gheorghiu-Dej s-a învolut din fragedă tinerețe în mișcarea muncitorească. El a participat, în rândurile muncitorilor din Valea Trotușului, la revolta generală din 1920 — care a oglindit creșterea conștiinței de clasă, a capacității de luptă a proletariatului român și a evidențiat necesitatea istorică a înfringerii oportunistului, a fărâșării partidului de tip nou, Partidul Comunist din România.

În anii următori, tovarășul Gheorghiu-Dej ia parte la un șir de acțiuni muncitorești la Galați, fiind ales în conducerea sindicatului de la Atelierele C.F.R.

În 1930 el devine membru al Partidului Comunist, în rândurile cărui avea să lupte pînă la ultima suflare.  
În acei ani, cînd eriza economică lovea greu masele muncitoare, activitatea partidului era paralizată de lupte fracționiste care aduseseră partidul la un pas de lichidare. Refacerea unității partidului, orientarea activității sale spre întărirea legăturilor cu masele muncitoare și în primul rînd cu detașamentele de bază ale proletariatului au făcut posibilă organizarea unor mari acțiuni muncitorești, culminînd cu eroicele lupte din februarie 1933 — în a căror pregătire și desfășurare s-au afirmat cu putere marile calități politice și organizatorice de conducător revoluționar ale tovarășului Gheorghiu-Dej.

La Galați, și apoi la Dej, unde fusese mutat disciplinar, ca și la București, Iași, Cluj, Pașcani și în alte localități, tovarășul Gheorghiu-Dej, dînd exemplu de felul cum trebuie muncit în mijlocul maselor, a depus o intensă activitate pentru realizarea unității de acțiune a muncitorilor cefești.

În 1932, la Conferința pe țară a muncitorilor feroviarilor, tovarășul Gheorghiu-Dej a fost ales secretar al Comitetului Central de acțiune care, sub îndrumarea Comitetului Central al Partidului Comunist, a organizat mijlocii lupta cefeștilor.

Tovarășul Gheorghiu-Dej și-a îndeplinit în mod strălucit sarcinile de răspundere încredințate de partid în organizarea acestor lupte, care au constituit o cotitură în istoria luptei noastre mișcări muncitorești; au demonstrat capacitatea clasei muncitoare de a acționa ca forță socială conducătoare a poporului muncitor în lupta de eliberare, au deschis o pagină nouă în viața partidului. Întărîndu-și rîndurile cu cele mai bune, mai combative și revoluționare cadre proletare, partidul s-a legat mai strîns de masele muncitorilor muncii.  
Procesul intentat de reacțiune



care au avut ulterior un rol de excepțională însemnătate în conducerea de către partid a luptei pentru cucerirea puterii de către oamenii muncii și construirea socialismului.

Aprecierea acordată de partid activității desfășurate de tovarășul Gheorghiu-Dej și-a găsit expresie în cooptarea sa, în 1935, pe cînd se afla în închisoare, ca membru al C.C. al P.C.R.

În anii războiului, tovarășul Gheorghiu-Dej împreună cu ceilalți tovarăși din închisori și la-găre își manifestau încrederea nestărnută în victoria împotriva fascismului, solidaritatea frățească cu poporul Uniunii Sovietice. În strînsă legătură cu curele de bază din afară, ei și-au pus întreaga experiență, tot etanul revoluționar în slujba organizării luptei antihitleriste a poporului român.

Tovarășului Gheorghiu-Dej îi revine meritul principal în demascarea și lichidarea elicii de trădători și capitulași, infiltrați în conducerea partidului; înlăturarea agenturii trădătoare a constituit una din condițiile esențiale pentru ca partidul să-și poată îndeplini rolul conducător în lupta de eliberare națională și socială a poporului român.

Activul revoluționar al partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej, a elaborat linia strategică și tactică pentru săturarea dictaturii militarofasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. Partidul a trecut la organizarea formațiunilor de luptă patriotice, la realizarea Frontului Unic Muncitoresc cu partidul social-democrat, la înlăturarea unui larg sistem de alianțe cu diferite grupări politice și atragere în lupta antihitleristă a unor personalități insuflete de sentimente patriotice, la desfășurarea unei vaste activități în rîndurile armatei.

În zilele hotărîtoare pentru pregătirea insurecției, C.C. al partidului a organizat evadarea din lagăr a tovarășului Gheorghiu-Dej și a altor cadre de bază ale partidului.

Organizată și condusă de partid, insurecția armată a deschis o eră nouă în istoria poporului român, a însemnat începutul revoluției populare. România s-a alăturat coaliției antihitleriste. Armata română, în totalitatea ei, a luptat umăr la umăr cu Armata sovietică pînă la zdrobirea Germaniei hitleriste. Singele vîrsat în comun a cimentat prietenia și alianța indestructibilă dintre poporul român și poporul sovietic în lupta pentru cauza păcii și socialismului.

Tovarășul Gheorghiu-Dej a dat o contribuție de cea mai mare importanță la elaborarea liniei politice și tactice a partidului în desfășurarea furtunoasă a marilor bătălii de clasă de după 23 August 1944, muncind cu neșecată energie pentru înlăturarea sarcinilor stabilite de partid — mobilizarea tuturor forțelor în războiul antihitlerist, refacerea economiei naționale, democratizarea țării, făurirea alianței muncitorești-țărănești în focul luptei pentru reforma agrară, instaurarea puterii populare.

Ca reprezentant al partidului și clasei muncitoare în guvern, tovarășul Gheorghiu-Dej a preluat, în noiembrie 1944, conducerea Ministerului Comunicațiilor și Lucrărilor Publice, fiind primul muncitor ministru în istoria politică a României.

Sub conducerea partidului, clasa muncitoare organizată în sindicatele unice revoluționare, masele largi țărănești care luptau pentru pămînt, partidele și grupările reunite în frontul național democrat, dădeau lovituri zdrobitoare cuceririlor reacționare. Valul luptei revoluționare a măturat un șir de guverne cu majoritate reacționară și a impus la 6 Martie 1945 aducerea la putere a primului guvern din țara noastră în care clasa muncitoare avea rolul precumpănitor.

La Conferința Națională a Partidului Comunist din octombrie 1945, tovarășul Gheorghiu-Dej a prezentat Raportul Politic al Comitetului Central, care cuprîdea un amplu program de luptă pentru întărirea puterii populare, reconstrucția țării și consolidarea independenței naționale. În acest program, de o largă perspectivă istorică, partidul, scriind departe în viitor, și-a exprimat concepția leninistă privitoare la construirea unei industrii puternice, ca temelie a dezvoltării social-economice a României.

După Conferința Națională, tovarășul Gheorghiu-Dej a fost ales secretar general al Partidului Comunist Român.

În calitate de ministru al Economiei Naționale și apoi al Industriei și Comerțului, ca președinte al Comisiei Ministeriale pentru redresarea economică, el a adus o contribuție esențială în lupta împotriva inflației și sabotajului economic al capitaliștilor, în pregătirea și înlăturarea programului din iunie 1947 de stabilizare monetară și refacere a economiei naționale.

Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române au marcat cucerirea deplină a puterii de către clasa muncitoare în alianță cu masele largi ale țărănimii; misiunea de a realiza actul abdicării regelui, la 30 Decembrie 1947, i-a revenit, din însărcinarea partidului și guvernului și în numele tuturor forțelor democratice, tovarășului Gheorghiu-Dej, împreună cu doctorul Petru Groza.

Oamenii muncii, devenind singurii stăpîni ai țării, au pășit cu încredere, sub conducerea partidului, la construirea societății socialiste.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a avut un rol deosebit în lupta partidului pentru realizarea unității politice și organizatorice a clasei muncitoare — înlăturată la Congresul de unitizare din februarie 1948 prin crearea Partidului Muncitoresc Român pe baza principiilor ideologice și organizatorice marxist-leniniste. Congresul l-a ales secretar general al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român.

Prin istoricului act al naționalizării, pregătit de partid sub îndrumarea nemijlocită a tovarășului Gheorghiu-Dej, principalele mijloace de producție industriale au devenit bun al întregului popor și s-a creat o puternică temelie construcției socialiste în țara noastră.

Partidul a orientat cu neșternută perseverență dezvoltarea României în direcția transformării ei într-o țară industrială, cu o agricultură înaintată. Tovarășul Gheorghiu-Dej revin mari merite în elaborarea politicii de industrializare socialistă, ca pirghie hotărîtoare a progresului rapid al țării, a valorificării resurselor ei și a dezvoltării tuturor ramurilor economiei în vederea creșterii continue a bunăstării celor ce muncesc — obiectivul fundamental al politicii partidului.

Călăuzit de teza marxist-leninistă că socialismul trebuie construit nu numai la orașe ci și la sate, partidul a pus la ordinea zilei rezolvarea celei mai complexe sarcini a construcției socialiste — transformarea socialistă a agriculturii. Întreaga muncă desfășurată în acest domeniu s-a întemeiat pe linia exprimată în numele partidului de tovarășul Gheorghiu-Dej la plenara din martie 1949 a Comitetului Central: Viața a confirmat în mod strălucit această linie politică; înlăturarea a progresului rapid al țării, a valorificării resurselor ei și a dezvoltării tuturor ramurilor economiei în vederea creșterii continue a bunăstării celor ce muncesc — obiectivul fundamental al politicii partidului.

Călăuzit de teza marxist-leninistă că socialismul trebuie construit nu numai la orașe ci și la sate, partidul a pus la ordinea zilei rezolvarea celei mai complexe sarcini a construcției socialiste — transformarea socialistă a agriculturii. Întreaga muncă desfășurată în acest domeniu s-a întemeiat pe linia exprimată în numele partidului de tovarășul Gheorghiu-Dej la plenara din martie 1949 a Comitetului Central: Viața a confirmat în mod strălucit această linie politică; înlăturarea a progresului rapid al țării, a valorificării resurselor ei și a dezvoltării tuturor ramurilor economiei în vederea creșterii continue a bunăstării celor ce muncesc — obiectivul fundamental al politicii partidului.

(Continuare în pag. a 2-a)

Comitetul Central  
al Partidului Muncitoresc Român

în 1933—1934 conducătorilor muncitorești cefești a fost transformat de Partidul Comunist într-o tribună de demascare a regimului burghez-moșieresc, a politicii antinaționale și antipopulare a claselor dominante. Din banca acuzaților în lanțuri a răsunat cu vigoare și cursă, prin glasul tovarășului Gheorghiu-Dej, chemarea înfrățită, mobilizatoare a partidului adresată maselor muncitoare de a lupta cu hotărîre pentru o viață mai bună, împotriva robiei capitaliste, pentru apărarea suveranității și independenței naționale.

Condamnat la 12 ani muncă silnică, tovarășul Gheorghiu-Dej a fost deținut în diferite închisori — Jilava, Văcărești, Craiova, Oenele Mari, Aiud, Doftana, Caransebeș și în lagărul de la Tg. Jiu.

Gratiile temnițelor, sîrma ghimpată a lagărelor n-au putut să izoleze de partid, de clasa muncitoare, de popor, pe militanții revoluționari. Simțînd în permanență sprijinul partidului, solidaritatea maselor muncitoare și a unor largi cercuri democratice, el a păstrat legătura cu viața și activitatea partidului, au înfruntat cu fermitate și dirzenle regimului de

feroare și exterminare din închisori, pe care le-au transformat în școli de călîre revoluționară. Prin munca politico-ideologică desfășurată de comuniștii din închisori, în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej, s-au săturat cadre oțelile de militanți comuniști, caracterizate prin capacitatea de a organiza masele muncitoare, prin clarviziune politică și combativitate revoluționară. cadre



# AMINTIREA TOVARĂȘULUI GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ, VEȘNIC VIE ÎN INIMA PARTIDULUI, A CLASEI MUNCITOARE, A POPORULUI

(Urmas din pag. 1-a)

Intreaga activitate a Comitetului Central în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej este o activitate de a aplica creșterea, la condițiile țării noastre, legile obiective, general-valabile, ale revoluției și construcției socialiste, de a desprinde cerințele specifice fiecărei etape istorice și de a îndrepta în direcția hotărâtorilor eforturile partidului, ale poporului.

Aceste trăsături caracterizează muncă eficientă de partid sub conducerea nemilociată a tovarășului Gheorghiu-Dej pentru elaborarea planului de electrificare a planurilor cincinale și a planului de șase ani, planuri a căror realizare, prin eforturile inoventive ale întregului popor, a asigurat introducerea largă a tehnicii noi, dezvoltarea proporțională, armonioasă și mereu ascendentă a economiei naționale.

Îndeplinind cele mai înalte funcții de partid și de stat — președinte al Consiliului de Miniștri din 1952 până în 1955, prim-secretar al Comitetului Central al P.M.R. și președinte al Consiliului de Stat până în ultima elină a vieții sale — tovarășul Gheorghiu-Dej avea un contact larg și direct cu poporul, studia cu deosebită luare aminte experiența maselor, manifesta o nemărginită încredere în puterea de creație a poporului — făcitorul istoriei și al tuturor marilor realizări ale României socialiste.

Exemplu de simplitate și modestie, el avea un neamșor dar de a-și apropia oamenii, de a-i înțelegi și de a-i ajuta la lupta pentru înlăturarea sarcinilor grele de partid; oamenii muncii păstrează neșterită amintirea întâlnirilor cu tovarășul Gheorghiu-Dej a sfaturilor sale de tovarăș și prieten care le vorbea în același grai al inimii.

Tovarășul Gheorghiu-Dej exprima cu deosebită căldură grija permanentă a partidului pentru educarea tineretului, nădejdea de muncă a țării, pentru creșterea femeilor în muncă de răspundere în economie, în instituții de stat și în organizațiile obștești. El manifesta o nesăbuită preocupare pentru satisfacerea setei de cultură și îmbogățirea vieții spirituale a poporului, pentru avântul continuu al învățământului — acordă o mare atenție activității creatoare a intelectualilor, a oamenilor de știință, artiști și culturi, cărora le împărtășea înalta prețuire a partidului pentru valoroasa lor contribuție la propășirea patriei.

În fruntea partidului, tovarășul Gheorghiu-Dej are merite deosebite în rezolvarea marxist-leninistă a problemelor naționale în țara noastră, prin care au fost asigurate deplina egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii și cimentarea prieteniei de nezdruccinat dintre poporul român și minoritățile naționale.

În timp de peste trei decenii, tovarășul Gheorghiu-Dej a adus o mare contribuție la călăuzirea ideologică și organizatorică a partidului nostru. Minutul conducător de tip leninist, el a militat pentru înfățișarea partidului ca detașament combativ de avangardă al clasei muncitoare, strâns legat de masa, singe din singele poporului, forța conducătoare în opera de construire a socialismului.

Partidul nostru s-a călăuzit, a realizat o unitate și o coeziune fără precedent print-o luptă înfrântă împotriva oricăror ahațeri de la ideologia și politica s marxist-leninistă, împotriva elementelor anti-partinice, frațio-niste, oportuniste. În această luptă tovarășul Gheorghiu-Dej, cu înalta sa conștiință partinică și perspicacitate politică, cu aceluși spirit de clasă, a avut un rol de frunte. Partidul Muncitoresc Român, strâns unit în jurul Comitetului său Central, este astăzi mai puternic decât oricând.

Este plinditoare pentru noi preocuparea neabătută a tovarășului Gheorghiu-Dej pentru înfățișarea continuă a rolului conducător al partidului în toate domeniile activității social-economice, pentru aplicarea neșterită a normelor de muncă leniniste. În viața partidului, în activitatea conducerii sale s-a înrădăcinat principiul muncii colective, toate hotărârile și măsurile conducerii partidului fiind rodul activității și gândirii colective ale Comitetului Central, Biroului său Politic.

Tovarășul Gheorghiu-Dej a depus o vastă activitate pentru sintetizarea experienței acumulate de partid în conducerea revoluției și construcției socialiste, pentru însușirea acestei experiențe de către membrii partidului, în vederea înarmării lor teoretice.

Patriot și internaționalist înfăcșat, tovarășul Gheorghiu-Dej a fost un strălucit exponent al politicii consecvente a partidului și

statului nostru de prietenie și alianță frățioasă cu țările socialiste, de solidaritate cu lupta clasei muncitoare și a forțelor democratice de pretindere, cu mișcarea de eliberare națională a popoarelor, pentru unitatea tuturor forțelor progresului social. Exprind, cu oneră și temeritate ce l-au caracterizat întotdeauna, poziția Partidului Muncitoresc Român, el a militat pentru unitatea țărilor socialiste, pentru coeziunea marii alianțe internaționale a comunistilor, a-vind convingerea că un astfel de datorire internațională mai înaltă decât aceea de a contribui la salvagardarea și înfățișarea unității — cheia victoriei cauzei socialismului în întreaga lume.

Sub conducerea Comitetului Central în frunte cu tovarășul Gheorghiu-Dej, partidul nostru a depus eforturi nepreocupate pentru promovarea și stricta aplicare în relațiile dintre partidele comuniste și dintre țările socialiste — ca cerșă vitală pentru asigurarea și întărirea unității și solidarității, pentru creșterea înfățișării și idealilor socialismului în lume. Liniia partidului în problemele vieții internaționale și ale mișcării comuniste mondiale, exprimată în Declarația planară largită din aprilie 1964 a C.C. al P.M.R., este urmasă cu perseverență neastămutată de întregul partid.

Reminent am de stat, tovarășul Gheorghiu-Dej a desfășurat o vastă activitate în elaborarea politicii externe a Republicii Populare Române, politică de consolidare a păcii, de luptă împotriva politicii agresive a cuceririi imperialiste împotriva colonialismului, pentru asigurarea dreptului popoarelor de a dispune singure de soarta lor, pentru dezvoltarea relațiilor internaționale pe baza principiilor coexistenței pașnice a statelor cu arăstării social-politice diferite.

Țara noastră arează un temă de neînclina a relațiilor sale internaționale repetarea egalității, suveranității și independenței popoarelor, comunistilor în treburile lor interne, promovându-se pentru acestor principii pe arăstarea principiilor de arăstare internațională, în interesul colaborării și apropierii între popoare.

Țara noastră în domeniul politicii interne și internaționale ale Republicii Populare Române, toate realizările obținute în aceste domenii sunt strins legate de activitatea desfășurată în fruntea Comitetului Central al partidului de tovarășul Gheorghiu-Dej. Măsură operă titanice în lupta de popor sub conducerea partidului a deosebită dintr-o lăbărie înțeleasă al oamenilor de seamă din țară și înfățișarea de acțiune a țării, în care poporul român liber de orice exploatare, stăruia al doctinelor sale, în fruntea a vieții socialiste.

Scumpul nostru tovarăș Dej a lăsat neclădit pentru veșnic cu conștiința datoriei împăinate: el a putut vedea triumful idealurilor cărora și-a dăruit viața, victoria deplină a socialismului în țara noastră, mersul rapid al României pe calea progresului economic și cultural. În ultimele sale cuvinte adresate țării, prin scrisorile trimise recentei sesiuni a Marii Adunări Naționale, el își exprima convicția îndreptățită că țara noastră va păși mai departe, neabătut, pe această cale; cu neadormită încredere, el arăta că înaintea României socialiste stă deschise perspectivele unui viitor strălucit — viitor care stă în mîinile noastre și în creșterea ale poporului.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, tovarășul de muncă și de luptă al marelui dispărut își lasă legământul solemn să înfățișeze neclădit unitatea partidului și a comunistilor sale, să continue neabătut liniia generală, internă și internațională, a partidului, să nu-și cearze forțele pentru a duce mereu înainte opera de construire a socialismului și comunismului, de înfățișare a patriei și ridicare a bunăstării poporului — operă mîerată căreia l-a consacrat întreaga viață tovarășul Gheorghiu-Dej.

Marea durere care ne îndoliază tuturor inima unele și mai strîns poporul în jurul partidului. Clasa muncitoare, țărănimca, intelectualitatea, toți oamenii muncii își înțeleg eforturile pentru a obține noi victorii, spre binele și prosperitatea patriei noastre socialiste.

Adio, scump prieten și tovarăș de luptă!  
Numele tău va rămâne veșnic viu în inima partidului, în inima clasei muncitoare, a poporului român!

# UN EXEMPLU LUMINOS, UN ÎNDEMN



Adine marea de paraxmasă moarte care a răpit din mijlocul nostru pe tovarășul Gheorghiu-Dej, solidar cu milioanele de oameni ai muncii, deplin în dispartia lui, pierderea celui mai încercat și înțelept conducător al poporului nostru.

Ridicat din mijlocul poporului, el s-a identificat cu aspirațiile lui, care l-au înclădit energia unei lupte neînfrînte pentru împlinirea visurilor lui de dreptate, libertate și lumină. Prin încrederea lui în viitorul poporului său, prin căldura sufletească și generozitatea care l-au înclădit toate acțiunile, a înfățișat cele mai alăse călăuzi ale poporului nostru. Așa se explică profundul lui umanizant, preocuparea „atarnată” de a răspunde în masă populară cele mai înalte ecereri ale gândirii și artei.

Respectul profund pentru creațiile spirituale ale poporului nostru din toate timpurile l-a inspirat grăbi pentru valorificarea patrimoniului cultural și pentru îmbogățirea lui cu noi valori.

Tovarășul Gheorghiu-Dej ne-a învățat că, năzuind să îmbogățim memoria de cunoștințe a înaintașilor noștri, care și ei au tins spre adevăr prin metodele accesibile timpului lor, noi ne vom dovedi oameni de progres prin respectul cu care vom trata opera lor, prin discernămintul critic cu care vom ști să prelucram marșea pozitivă din această operă și prin convingerea intimă că nu putem servi nici propria noastră muncă, nici progresul științei istorice, dispunând pe acia care au venit-o. De aceea, tot ce facem noi nu poate fi decât continuarea, în spirit marxist, a muncii seculare săvârșite de înaintașii noștri. Acesta a senul profund al misiunii de a sintetiza, de pe pozițiile învățături marxist-leniniste tot ce s-a realizat la noi pe tărâmul științei istorice, încredințată colectivului însărcinat cu elaborarea Istoriei României de suportul prezentat de tovarășul Gheorghiu-Dej la Congresul al doilea al P.M.R.

Exemplu de aplicare creatoare a învățăturii marxist-leniniste la condițiile țării noastre, opera lui deschide perspective luminoase pentru dezvoltarea științei și culturii din țara noastră.

Atenția acordată de tovarășul Gheorghiu-Dej științei istorice și îndrumările prețioase pe care le-am simțit în toate activitățile noastre, explică succesul obținut în dezvoltarea istoriografiei noastre, de îndemnat să păgim cu și mai mare hotărâre pe drumul arătat de el pentru a face din istorie un mijloc tot mai eficient de ridicare a conștiinței socialiste și a iubirii de patrie.

Acad. prof. A. OȚEȚA

Primăvara dulce, anotimp iubit!

Totdeauna te-am așteptat cu nerăbdare, cu o înflorare păstrată din străbun, adusă de-acasă! Totdeauna te-am dorit și-am tințit după tine, din teul țării, ori chiar de toamnă — dar acum ai fi vrut să mă înțirzi, să ne ocolești, să treci peste noi ori pe lângă noi, cu florile și cu luminile tale grele și calde! Aș fi vrut, primăvara dulce și amară — primăvara de pelin! — să nu ni-l fel, să-l lasă intru noi, încă un an, încă zece, încă o sută de ani, fiindcă dragostea noastră e nemărginită și poate că de aceea n-am fi găsit așa de ușor măsura potrivită! Ti-am fi lăsat în schimb, neatinse, toate florile tale, ne-am fi luminat în treacă cu luminile tale moi și blinde, apoi ne-am fi întors cu toții, ca de obicei, către luminile din zimbetului lui și ne-am fi bucurat și mai tare, fiindcă el, fratele și părintele nostru — tovarășul nostru Gheorghiu-Dej — era apropiat fiicărua dintre noi, era înfrățit cu chiparea unei împliniri, era omul care adunase, în ani de muncă și de luptă, o înțelepciune și o dirzenie fără seamăn de mari, înțelepciunea și dirzenia unui partid nou și neînfricat, ale unui popor harnic și bun...

De aceea a și crescut el, primăvara dulce și amară, primăvara de pelin, — atât de drept și de frumos, de aceea a devenit atât de bun și de luminos — pentru că s-a hrănit din înțelepciunea și din bunățatea acestui popor, pentru că s-a contopit cu dirzențele sale de libertate și de dreptate socială! Dar n-a fost un predestinat, fiindcă veacul acesta al nostru nu-i veacul predestinării, ci al unor lupte mari și grele, veacul în care idelle comunismului au început să devină realitate vie, însușind zece și sute de milioane de oameni! Și el s-a aflat, din neferic, în cele mai grele locuri de luptă! Dar nu l-a căutat dinadins. Era acolo unde îl îndemna conștiința lui de muncitor, era acolo unde îl chema clasă din care făcea parte și partidul său, era acolo unde erau tovarășii lui, împreună cu care a trecut prin cele mai grele încercări, călîndu-se și oțelindu-se împreună, la școala aspră a luptei de clasă.

Fiicăru care l-a încălzit conștiința venea din adine și a ars cu o intensitate pe care l-a dat-o încrederea sa neastămutată în victoria, în victoria socialismului și a dreptății, care trebuia să vină odată și în această țară! Cu fiicăru asta în suflet și în ochi, și-n vorba sa legănată și caldă, a vorbit la primele întruniri de după Eliberare, la marea adunare din Piața Națiunii de acum 20 de ani, la adunările din Valea Jiului, la primul Congres al Partidului, din 1949, la Plenara din martie 1949, la Plenarele și la adunările din 1952, la Congresele II și III, din 1955 și din 1960! Și încă că anii se însăc cumiunți unul după altul și momentele grele, momentele de luptă și de cumpănă, parcă pierd din acutiș! Dar de uitat nu trebuie să le uităm, fiindcă au existat! Ne vom da seama imediat, dacă ne vom gândi la ele, că anii aceștia ai noștri au fost ani de luptă, de muncă intensă și complexă! Și poate de aceea zimbetului lui bun și luminos era umbrit uneori de tristețe și de mîine, poate de aceea în vorba lui molcomă scăpărau cîteodată accente de îndirire! Și poate de aceea — și nu poate, ci sigur! — lupta sa și exemplul său capătă o pondere și o strălucire alt de mari, încă nu mai au nevoie de niciun fel de laur, fiindcă eroismul comunist adună în el tot ce are mai bun o clasă și un popor!

Și el, tovarășul nostru Gheorghiu-Dej, a fost fiul clasei sale și al poporului său, unul din cei mai de seamă filii, un erou!

Și eu, primăvara dulce și iubită — primăvara de pelin — dacă aș fi în locul tău aș pune soarele să plîngă, cu lacrimi mari și grele, aș oprî înmugurirea pomilor și înclăntarea aspră a ierbilor într-un moment solemn, de reculegere, apoi le-aș lăsa să-și urmeze crugul, așteptînd cu nerăbdare noile împliniri, pentru care a luptat și a muncit și tovarășul nostru Gheorghiu-Dej, împreună cu Partidul și cu tot poporul muncitor, într-o unitate de nezdruccinat.

ION LĂNCRĂNȚAN

Generațiile mele — generație născută în 1936, anul înfrînării tovarășului Gheorghiu-Dej în rîndurile glorioase ale partidului — îi văd rămine neastămută memoria primului conducător al României socialiste, cum ni se devăluia el, încă din cei dintîi ani romantici și furtunosi ai Revoluției. Brigadierii la Bumbești și Salva-Vișeu, îmbrățișînd încreșta noastră năvalnică, mobilizați de lozincile înflăcărâte ale partidului, îmbrăcînd prima salopeta albastră de zădări ai noi Români, luțîi, mai apoi maturizîndu-ne tubulător pentru noi înșine într-un timp scurt și nerăbdător, bogat în transformări și evenimente uluitoare, călătî la școala înaltă a partidului, deveniți scriitori și ingineri de azi, l-am întîlnit la Bileaz și Argeș, Galați și Portile de Pier, peste tot unde socialismul și-a înălțat grandioasa lui edificii, înconjurat de tovarășii săi apropiați în muncă și luptă, încălzindu-ne de focul de căldură al lui, înconjurat cu noi înșine, cu înfrîngerea și puritatea lui partinică, exigent și fierbinte în patriotism care vor rămîne pentru generația mea, și pentru toate generațiile crescute și educate de partid, cel mai bogat tezaur de învățămînt, cum spunea tov. Ion Gheorghiu Maurer în cuvîntarea de la mînguirea de doliu...

A trecut și-am trecut lîngă el, strîns unit și sub aștegal de purpură și nădejde al partidului, serbind forță și înțelepciune din marea lui forță și înțelepciune, biruind forțele retrograde care ni se opuneau și devenind prin unitatea monolitică a rîndurilor sale și a marii și neapăratei sale învîlțuri, factorul activ al propriei noastre istorii, ridicădu-ne la vîrșurile demnității și umanismului socialist. Numele tovarășului Gheorghiu-Dej va rămîne legat de etapele cele mai grele ale istoriei contemporane, chin-tenență a multipolar și generozelor călăuzi ale poporului nostru, atit de vîrșit în istoria sa zbuciumată și atit de înzestrat și însetat de dreptate, fericire și independență națională — dreptate și independență care prin la marea cotitură a istoriei sale de la 23 August, nădelează nu l-a-a putut dobîndi. Prin tovarășul Gheorghiu-Dej, prin această inimă care a devenit neînfricat și superb omenește din temnițele Doftanei, legîndu-se dincolo de grădii cu inima întregul popor și care a bătut energetic și plînd de devotament pînă în ultimele clipe ale vieții, trimițîndu-și ultimele veverberații ale marelui său dăruire și răspundere spre alții poporului, înfruntînd în sesiunea Marii Adunări Naționale...

„Să înclăim eforturile în luptă pentru prosperitatea patriei și fîcșterea unei vieti fericele celor ce muncesc...” poporul nostru dă un exemplu magnific istoric și luminos contemporan, de rezervoare de neînclăpuit energie și capacitate creatoare este capabilă clasa noastră muncitoare, poporul nostru.

„Să înclăim eforturile în luptă pentru prosperitatea patriei...” este cel mai cald omagiu pe care îl putem aduce acumpului, neuitatului nostru tovarăș Gheorghiu-Dej. Să înclăim eforturile să scriem acele cărți înclăndescente de actualitate spre care, în stînga rîndului, ne-a îndemnat el: să zgăvînim cu pașe și vigoare viața care elocoteie în satele și orașele țării noastre; să ne dedicăm toate forțele de creație politicii partidului nostru, liniile sale ferme, stabilite în Declarația din aprilie 1964, prin care România socialistă își preculează locul și lupta sa în istoria contemporană a umanității. Angajămîntul nostru solemn în aceste zile de adinca mîinire și amărîcînie cînd mai mult ca oricînd credem în nemurirea faptelor omenești și-n vitalitatea și-n robustatea poporului nostru! l-a rostit pentru noi toți și ni-l însușim ca un crez, tovarășul Nicolae Ceaușescu. La mînguirea de doliu!

„Vom clăim memoria ta, dragă tovarășe Gheorghiu, întărînd continuu unitatea și forța de luptă a partidului, unitatea întregului popor în jurul partidului și al Comitetului său Central! Vom înclăim eforturile și vom munci cu abnegație pentru înfățișarea neabătută a lîinii generale a partidului!”

Vom înclăim întreaga noastră viață cauză fericită a poporului...”

Prin această cauză, prin nemurirea însăși a poporului care-și slujește propria cauză, memoria tovarășului Gheorghiu-Dej va rămîne veșnică.

A parit că tînar muncitor — ostas credincios al Partidului Comunist — organizat și conducător ca mai mare bălăle de clasă a proletariatului din România împotriva exploatarii capitaliste și a lăsat istoriei chipul unui mare și devotat conducător al partidului și poporului.

A parit de tînar la luptă, într-o lume îmbrăntîrită — în ura și spaima răsunătoare a guvernăntilor, și s-a stins într-o lume tîmărită, burzuoare, înconjurat de dragostea și recunoștința întregului popor.

AL IVAN GHILIA

## DE TINE ÎNDRUMATI ȘI DE PARTID

Te-ai stîna, tu cel mai bun și drept, conducător iubit și înclăpt.

Te-ai stîna la plînd luptă și avînt, te-ai stîna, luocăzîr drag și blînd.

Poporul plînge și-și aduna gîndurile, Partidul-adunareț își strînge rîndurile, să ducă mai departe, învățătura te țără de moarte.

În frîmțimăta ta vîlcio, ai răstipit norii de fum și ceață, ai răvășat lumină și căldură în popo: ai lăi tăcut din sclav, biruitor.

Dragostea-ti caldă penitu noi, a transformat oamenii simpli în eroi și mîinea te cuprînsătoare, partidului și țării, a fost seacă.

Cu sufletul, cu gîndul și cu fapta, ai fost al nostru, al tuturor, în veac poporul nu te va uita și-n ai ai să rămîi nemuritor.

De lîna îndrumați și de partid, cu mîndră țără noi am tăvîit! Și-acum, la moartea ta, noi facem legămîni, să ducem mai departe voia ta și-al tău cuvînt.

MIHAIL CRUCEANU

prof. arhitect HORIA MAICU



# „Partidul întruchipează tot ce e mai bun în poporul nostru; el este inima fierbinte și conștiința poporului, înțelepciunea și voința sa colectivă“

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

## Orele 17,43

Bătăia inimii s-a scurs  
În griul încolțit în mare,  
În ritmul sondelor albastre  
Și o auzim nestăvilă  
Vibrând în piepturile noastre

Sulțarea-i s-a prelins în trunza  
Stegarului demn din Botzești  
Iar adierea ei înălță  
Și flutură în zarea largă  
Flamuri de foc, muncitorești!

Cuvântu-i și-a păstrat ecoul  
În sediul-marelui Partid.  
Îl ascultam vestind în praguri  
De noi victorii ca o ploază,  
Ce-avântă reștile calarului.

Gândirea-i și-a mulat arpa  
Culesătoare peste timpuri  
Și o simțim în fiecare  
Cum ne conduce mai departe  
Spre țărâni nestăvilă de soare.

Vigilarea-n oameni revărsată  
Pulsează-n largile șantiere;  
Pe Aigeș să aprindă stiele  
Să lumineze vijitoriul  
Clădit pe aurite echale.

Va rămânea prezent în toate  
Luceafăr peste-o mare vie —  
Viu contopind prin valul vremii  
Biografia lui de luptă  
Cu-a patriei biografie

NICOLAE TAUTU



Desen de EUGEN MIHĂESCU

## Ctitor al luptei pentru fericire

Numai așa putea să ne găsească  
Ne-ndușătorul morții tale ceas,  
Ca pe întreaga țară românească,  
Cu numele tău scump, arzind în glas

Pornea spre ține-a gândurilor arad  
Dar nu știam, stingind înălțător,  
Că glasurile noastre voiau să te înlocuie  
Din diumul fără-nlocuitor plecat

Că ridicarea noastră în picioare  
Era chiar reculegerea dinții  
Unită-n clipa de durere mare  
Cu-a celor ce-au vegheat la căpâți

Ci gândurile-n calea lor cerințe  
Cuvintele noastre nu rămân,  
Cu noi întreaga țară le trimite  
Istoriei poporului român.

Ca puterea în conștiința-i trează,  
Să le păstreze cum te-am cunoscut  
Nedespărțit de noi precum o țară  
De soarele din care s-a născut,

Întind în cea mai slăbită nemurire  
Din cîte peste veacuri dăinuiesc, —  
Ctitor al luptei pentru fericire  
A marelui Partid Muncitoresc.

NICULAE STOIAN

## La rîurile țării

Mă-nțorc la apa unde numai  
Cu plinăul țării mai găzum,  
La rîu-n care cad amurguri  
Și peste care uită lum.  
Rîul de clopote și păsări  
Rîul de țără și de sdrum  
În care cerul e-o pățere  
Și diumul nu mai pare drum.  
Mă-nțorc să plîng de moartea celui  
Ce ne iubi! Dar, spuneți, cum?

Și rîul curg neliniștit,  
Și rîul prinse-n maluri vezi,  
Rîul de sălcii și răchite  
Rîul de câmpuri și livezi,  
Rîul din munți, abia zidite  
La cumpene, unde-nțevizi  
Pulărele nebănuite  
Ale luminii din amiezii  
Prin care el își va trimite  
Semnul luminii-n care crezi.

Mă-nțorc la rîul unde numai  
De jalea țării ne-am mai strîns,  
Rîul de umbre și țeceri  
Rîul de școaptă și de plîns,  
La care nu mai vine ciudă,  
Spre care nu mai fugă minz,  
Din care nu mai duce ulciorul  
Cu apă limpede, la pînz,  
Rîul oprit lângă izvorul  
Din care murmurul e stîns

Și-aud cum rîurile țării  
Se-adună-n văile din munți,  
Rîul de flutere și stele  
Spre care el înțese punți,  
Rîul — culorți și țărni — trunze  
Rîul de holde-n care mulți  
Și cuibul păsărilor ascunse  
Cînd primăvara cere nunți,  
Rîul de foc, la care nu se  
Va mai opri, să-l mai asculte!

Mă-nțorc cu inima amără  
Acolo unde-am mai jeli,  
La rîu-n care nici-o undă  
La nici-un semn n-a înțesărit,  
La care nimeni, să răspundă  
Unel durzi, n-a mai venit,  
La rîu-acoperit de gheață  
Și prins în țărâni de granit,  
Din care nu răsar scote  
Și nici nu trece-n ostințit!

Și văd în limpezimea vremii  
Rîul ce curg plînd fiziu,  
Rîul ce desenează inimii  
Și pacea zilelor o știu,  
În pinza călărie-și iesuse  
Lumina, în argintiu,  
Rîul țării să le vadă,  
De mulți, țovărășul Gheorghiu,  
Cel ce rămîne-n amintire,  
Părinte țării lui, și țiu.

ION HOREA

## Nemurire

Eu bun al țării și al clasei sale,  
cu-nțelepciune-n toată viața sa  
din Tudan, din Bălcești el se trăgea  
continutul o luminează cale

cu umbra lui întind în altă țire,  
încă o dată-n lupturile lor,  
bărbății noștri patriei na mor,  
mai viu săpindu-ni-se-n amintire

el ne iubea cu dragostea lui mare  
cum îl iubeam și noi și-l vom iubi  
dorindu-se în fiecare zi  
mai împlinit în largile-i hotare

cel care-n oameni știe să trăiască,  
se înțregește vesnic mai deplin,  
stăpîn pe-o nemurire de destin,  
mai sus decît durată amezeseacă

și nu-l aducem slavă mai înaltă,  
decît cinstandu-ne cum și-o cinșit  
această țară — și acest Partid,  
pe care l-a slujit ca nimeni altul

GRIGORE HAGIU

## Urmînd partidul!

Mieșă lui, cum n-ai adăugat  
Anii tîi mîlei marelui bărbat  
Cum de n-ai scuturat cu lacrimi giele  
Roșu de timp din veșnicile stele

Sufletul arde-n bernă, de clonț, lovit în  
Ne-a jefuit natura din acuză,  
Matur să-i dai, Gură de Rai, răspuns,  
Privind cu ochii lui spre înfînt.

Cît de nedrept și timpuriu, departe  
Îl poartă tragic sania de moarte,  
Dar nici în pîntec, lemn, nici în destina  
Morii bărbăți nu pot slîși. Revia.

O, vom lansa la poli de lacrimă mereu  
Idei în aburi, zbor la minieru,  
Urmînd partidul nostru și al lui  
Rememorînd neclintătoarea lui.

VIOLETA ZAMFIRESCU

## Arzînd în noi...

Un anolimp în care floarea n-o  
Răzbit, ridică-n oameni, vie,  
Statuia ctitorului care pleacă  
Și-n noi mîla adîncă-i omenie

Unii o pun în poarta casei, la vedere,  
Alții mai drept, în suflet, în cuvînt;  
În fiecare se-mpărțiseră și steaguri și putere  
Fiindcă noi venim din miezul cloacii, din lupte

Caltemurată țara prin zile-si înbelăie  
Cu diumurile, codrii și arciul cuvîntului care nu  
se-nchina —  
Biografia simplă, hrîmlă de pămînturi  
Eu știu la Aigeș cum îi trece viața în lumină

Ci a-nălțat prin vreme spîrgînd  
Cu rădăcina lutul și piatra neștuită,  
Copacii tineri mult maturizat; pe rînd  
Lăvise-n case oia cernită și durită

În asteplore, rîul trec, și maluri  
Și munți și zău venia mănușie  
Așa precum se știe că am vrui: jubind  
Descălecatul vieții, el trece mai departe  
Arzînd în noi — în oameni, în PARTID

DUMITRU M. ION

## Medalie tînară

Cel mai tîner din noi, cel mai proaspăt,  
Visător îndrăzneț, precum el ne numise odată  
I-am fost inimii sale de-apuzarea oaspeți,  
Ne-a cunoscut, ne-a iubit, ne-a-nieles,

Mereu cu o veche de steaguri, de flacăra pură,  
În partid avînd cugatul ței și-n popor,  
Și-n a noastră mereu mai înaltă statură,  
Vizionar de lumină și conducător.

Ne va fi folositor în suflet, aproape  
Va chema-n vîitor generații, prelung  
Cît timpul în oameni și lucruri încape  
Cît oamenii-n timp și în toate se-ajung

Mărturisire a sa și de aur dovadă  
Cresc orășele-n stemă și dau spice cîmpii,  
Plai al visului său și în vezi ne-clintă  
Ca o medalie a sa viața noastră va fi

A. I. ZAINESCU

## Istoria — biografia lui

Sînt oameni care vin pe lume într-o zi,  
Ca un eveniment de rînd  
Al vechii lor biografii.

Pe-acestia timpul îi împarte pe pămînt  
Ca pe-un orar melancolic,  
Și bucurîndu-se că sînt.

Firesc născîndu-se în mase, jos,  
Ei fruntea maselor și luminează,  
Și masele-i îmbrățișează furtunos

Pe ei mai tute li consumă cașta  
În ei și timpul simte că lucrează  
Spre ei cu lotul întorcîndu-și țara

Materia în ei desăvîrșește  
O ultimă, hotărîtoare fază  
Pentru caldajii exemplu și nădejde.

Conducători se cheamă; mai profund  
Se regăsesc în ei cel viu,  
Precum în țara locul feribîl din strădund.

Istoria l-a fost biografie.  
Dată și loc de naștere acest popor.  
Leagăn al primei vîrste de copilărie  
Șesul de Dunăre fumegător.

Trăia cîte puțin în fiecare  
Măi mult, mereu, în cei mai buni,  
Și ca un vis, ca o dorință mare  
În inimile luptătorilor români.

Ei numai s-a născut, alt,  
Încolo știam că-a fost bolnav,  
Și nicidăcum cuvîntul grav  
Cu învelșul mohorit.  
Ei numai s-a născut  
Alt.

În două știri vechi de dor  
Ca-n două știri de legendă  
Trec filii clipelor prezente,  
Plîngînd greoi, călcînd ușor,  
Privind ca niște mări atente,  
Fața de-alci — care se vede —  
A marelui conducător.

Pe cînd cealaltă față-a lui  
A și pormit în timp departe.  
Ea nu se-arată nimeni,  
Nu are naștere, nici moarte

Și de aceea vă și spun  
Că nu e mort, ci s-a culcat,  
Ca să se nască — viu și bun —  
În trupul cald, înclărmat  
Al crei grele de acum

ADRIAN PAUNESCU

## Amiază

Era un an, o liniște, o seară  
un glas interior, cînd nu se-aud  
decît pașii lui

ei celora ce ne înțelmează,  
ei omului care-nite ei era ființiu.  
Era o zi cînd pînă-n țerbi răspund  
neliniștia depărțirilor de vară.

Trecea prin noi un timp pietificat  
un zid de trupuri tinere rămose  
din luptele unui popor bărbat,  
cu dăbul nemuririi lor în casa...

Un strigăt fie tot acest pămînt,  
în pragul stelelor să ni-l înlocuie —  
în larg de vremuri cînd ieșim, vibrînd,  
popor-lumină, ne-nclinată creă...

Un strigăt fie lutul românesc  
trezit din nou ca-n ceas de bătaie,  
din firul vieții lui, cel omenesc,  
să-și dăbîndească drumul în vecie.

Tu, strigăt, lut al patriei, alungă  
aceste neguri de amurg  
ce lângă temple viscoale-i adună,  
te schimbă-n respirație de om

să nu odăornă țara lui cea bună,  
să nu rămînd în nămeți stingher  
cernițu glob de purpură pe zare;  
de ce în om pui clipa, cînd în stei și-n fier  
sădești veciile nepietificate?

Un țorm rămîne urma lui. Un crez  
din care zilnic pleacă un izvor de viață

Tu, pinlece de lut, tu l-ai purtat în miez:  
de ce ni-l amulgi din nou, cerniță țară?

Un flu era, ceva din fiecare —  
ce-aveam mai bun mai neumbrit în noi

trînd într-o continuă vibrație  
de zărișt noi, de neodihne noi,  
însușind pămînturi și destine,

sporînd amioza de acum a lor  
și mistuindu-se-n amioza care vine  
neinclinat, iubit, al tuturor.

MIHAI NEGULESCU







# TELEGRAME

Telegrame de condoleanțe trimise de Uniunile de scriitori din țările socialiste. Uniunii scriitorilor din Republica Populară Română în legătură cu încetarea din viață a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej.

## MOSCOVA

Dragi tovarăși, împreună cu dvs. sintem profund îndurerati de moartea fiului credincios al poporului Român, eminentul om de stat al Republicii Populare Române, militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, marele prieten al poporului sovietic — primul secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al R.P.R. — tovarășul GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ. Împreună cu poporul nostru, scriitorii sovietici vor păstra veșnic amintirea sa în inimile lor.

— CONDUCEREA UNIUNII SCRITORILOR DIN U.R.S.S.

## PEKIN

Cu îndurerare am aflat despre moartea fiului credincios al poporului român — marelui conducător, prieten iubit de poporul chinez GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ. În numele scriitorilor chinezi, vă exprimăm sincere condoleanțe.

## UNIUNEA SCRITORILOR CHINEZI

## PRAGA

Primiți stimați tovarăși, expresia sincerelor noastre condoleanțe, cu prilejul morții tovarășului GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ, marele fiu al poporului român.

UNIUNEA SCRITORILOR CEHOSLOVACI

## BERLIN

Cu tristețe am aflat vestea morții primului secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Române, tovarășul GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ. În numele tuturor scriitorilor din Republica Democrată Germană vă exprimăm sincerele noastre condoleanțe. Viața și lupta neobosită a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej vor constitui un exemplu însușit în activitatea noastră literară închinată cauzei transformării lumii.

UNIUNEA SCRITORILOR GERMANI

Prof. Dr. Hans Koch

# G. Călinescu

## ROMANCIERUL

Spirit atât de complex în structura sa și atât de multiplu în manifestările sale — care toate ne apar egale în tăcuta lor precizie și în strălucirea lor înimăbilă, ca fațetele unui diamant colosal, de o plăcătoare geometrie în șlefuita lui — G. Călinescu și-a desfășurat, în maximum de spațiu, în interiorul operii sale, resursele infinite ale spiritului său în două sensuri deopotrivă marcate: al istoriei literare și al ficțiunii epice, adică al romanului. Departe de a fi antinomice, direcțiile acestea ale creației sale pornesc deopotrivă din același substrat sufleteș și reprezintă aceeași concepție asupra vieții și artei. Frenetic iubitor și prețuitor al vieții, cu toate aparențele îngelătoare ale traiului său claustrat în lumea severă a cărților și a erudiției, G. Călinescu și-a avut permanent privirea asupra viitorii ei, căutând să-i descifreze sensurile, ca artist și ca cetățean deopotrivă. Istoria literară reprezintă pentru G. Călinescu spectacolul magnific al vieții generând arta, în care îl interesa în primul rând drama sau comedia existențelor individuale ce au înscris nume mai mult sau mai puțin sonore în semnătura operelor care la un loc constituie literatura română, iar în ritmica lor însușire pe epoci și curente constituie istoria ei. Astfel, monumentală *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent* e alcătuită dintr-un prestigios și deosebit de monografic, în care accentul cade hotărâtor, de la început, pe amplasarea sintezelor biografice, care nu numai că explică, prin implicațiile lor, liniile fundamentale ale personalității artistice a scriitorilor, dar în foarte adesea se hrănesc, în detaliile lor de viață, din însăși opera lor, din însăși mărturiile autobiografice pe care le conțin, sau trăsăturile caracterologice pe care le relevă. Faptul că G. Călinescu își încheie prefața acestei istorii a literaturii române exclamând cu mândrie ca Miron Costin: „Nasc și în Moldova oameni!” nu e numai un gest sublim de încredere în nesfârșitele puteri creatoare ale poporului nostru, dar și un reflex al vigoasei concepții umaniste a lui, în centrul căreia stă ideea că omul e nu numai măsura tuturor lucrurilor, dar și cea mai dinamică energie a naturii, ducându-i entelehiile — în sensul aristotelic — spre finalizări între care operele de artă nu stau cu nimic mai prejos decât celelalte realizări prin care omul intrinsec se transformă pământul.

Ca istoric literar, G. Călinescu rămâne permanent și romancier nu numai pentru că e mereu plin de amănuntul, de trăsătura de viață, menite să întreprindă, să realizeze trăind, personalitatea creatoare a artistului, dar și pentru că, în filozofia sa, omul din artist nu trebuie să trăiască în memoria generațiilor care-i contemplă opera decât așa cum îl justifică această operă în judecata posterității. La rândul ei, opera trăiește în infinitul timpului, depășind durata biologică a autorului ei, tocmai pentru că — extrăgând sevele ei cele mai nobile din ființa trecătoare a artistului — le înscrie în cărțile nepieritoare ale artei. De aceea, când se află în fața unor valori artistice durabile, G. Călinescu își poate permite să contemple cu o malicie bonomă și să reliefeze în evocări epice memorabile toate gesturile pământești, până la cele mai hilare, ale biografiei unor personalități contradictorii ca Hellade Rădulescu, Al. Macedonski, Matei Caragiale, salvându-le în lumea artei prin intuirea și extragerea, cu un simț estetic fără greș, a tot ceea ce e filon aurifer, a tot ceea ce strălucește diamant și necoruptibil din opera lor, în analizele literare care urmează biografiei. Deopotrivă, în fața imposturii, în fața nonvalorilor înălțate nemeritat prin confuzia contemporanilor, G. Călinescu îngroașă implacabil creionarea vieții lor lipsite de

marți aripi, prin reducerea acestora la câteva trăsături copleșite de culorile portretului critic punctat cu argumentul unor citate elocvente din opera lor. Istoria literaturii apare astfel în realizarea lui G. Călinescu ca o vastă frescă epică cu o multitudine de personaje, privite de la marile înălțimi ale unei filozofii sub perspectiva căreia zbuciumul lor, grav sau hilar, e înfățișat uneori cu vibrații sufletești consonante — cu o înfiorare patetică sau cu o blândă ironie — alte ori în tonalități cu totul opuse, falsa grandoare intrând sub perspectiva comicului, iar omenescul, preamenescul după expresia lui Goethe, e ridicat de sub zgura aparențelor vizibile la demnitatea tragică a albatrosului schiopătând pe pământ sub povara imenselor sale aripi.

Sub același aspect al comediei umane — dantesc și balzacian deopotrivă — sînt privite și personajele ficțiunilor sale epice. Dacă în istoria literară, așa cum o concepea G. Călinescu, artiștii ca existențe reale apăreau pe scena istoriei ca să explice viața umană prin opera lor — în romanele sale oamenii, ca existențe doar în ficțiunea artei, trăiesc nu numai prin voluptatea creatorului epic de a evoca viața, dar și din necesitatea superioară a cugetătorului de a descifra din ele și prin ele sensurile vieții însăși. Toate romanele lui G. Călinescu sînt confruntări dramatice ale autorului cu viața socială din jurul său și în același timp căutări tot atât de patetice, în încercarea lor, a unei soluții, a unei finalități înalte și clare a existenței umane.

La o ultimă analiză, a esențelor, romanele lui G. Călinescu apar construite pe schema antinomiei a două lumi: una care apune sau vedește în ea puternic germele de descompuneri, al integrării inevitabile în lumea trecutului; alta care se afirmă tină, purtând sau izbutind să înfruncheze viitorul. Iar din această antinomie, creatorul epic caută să descifreze mai mult decât patetismul confruntării: să indice însuși sensul superior al vieții sociale, formele spre care trebuie să se îndrepte ea cu necesitate, tipul de oameni care să reprezinte soluțiile de viață demne de a fi exemplare. În evoluția creatoare a romancierului G. Călinescu, aceste tipuri de oameni și soluții de viață nu sînt date de la început, în forme apriorice, ci evoluează, cresc și se lămuresc de la un roman la altul, așa cum a crescut și s-a luminat, în etape, însăși concepția de viață a autorului lor ca „Om între oameni”, în cele trei decenii în care au fost realizate ele, decenii care au cuprins atâtea mari răsturnări și transformări sociale în istoria omenirii și a patriei noastre.

În acest sens, *Cartea noului*, întâiul roman al lui G. Călinescu, e departe de a fi numai descărcarea unor febre lirice — cum și-l definea modest însuși autorul — un luminos „roman liric”, așa cum l-au definit majoritatea comentatorilor contemporani, chiar când au intuit contrastul pe care era construit. În realitate, aici există mai mult decât un contrast de atmosferă. E o confruntare dramatică, nu pentru că ar duce la un conflict cit de cit schițat între grupele de personaje, între bătrinele mătuși și rubedeniile lor, exemplare tipice ale senilității incrementate într-un trecut prăfuit și fluturat de molii pe de o parte, iar pe de alta, tinerii îndreptându-se frenetic spre viață, cu toată febra începuturilor care așteaptă viitorul ca să se realizeze, dar fără să-și dea seama ce fel de viață e aceea care merită să fie trăită. Bătrînii nu înțeleg pur și simplu tinerețea, fără a-i fi ostili, din simpla scleroză a resorturilor lor de viață, ceea ce-i duce la un comportament automat, în virtutea unei inerții durând decenii. Tinerii — Jim Vera, Ilceanu Bobby, studentele Dora Lola și Medy — se conduc doar de ideali, de a fi „moderni”, a avea imagini, a face

aport, a se comporta ca stelele de cinema ale vremii. Confruntarea lor cu lumea veche se rezolvă sub semnul tinereții triumfătoare prin însăși existența ei în viitor despărțindu-se de trecut prin gestul unei iritări de moment, mai adesea prin cel al hohotului de ris în fața a ceea ce ei considerau simple amnii inevitabile ale bătrîneții. Confruntarea devine tragică totuși nu numai în spiritul autorului care privește cum trăiesc alături aceste două lumi, ci îndecesebi prin destinul acordat singurului personaj care la un moment dat încearcă să se strămuie dintr-o lume într-alta: profesorul Silvestru Capitanovici, celbatar tomatec, prizonierul lipsit de voință al afecțiunii amortitoare a mătușilor. Încercînd prea tirziu să intre în cursul normal al vieții, prin dragoste și căsătorie, și neizbutind, Silvestru se sinucide. În fața acestui tragic, G. Călinescu indică soluția d'annunziană a tinereții triumfătoare prin iubire, prin fericirea frenetică a perpetuării vieții însăși în actul nupțial.

Soluția aceasta însă nu putea constitui un răspuns deplin, și G. Călinescu — îndreptîndu-se rapid spre maturitate — reia, în *Enigma Otiliei*, aceeași antinomie de viață de astă dată într-o opoziție mult mai sumbră, apropiindu-se de tragic fără a se rezolva prin el. De astă dată, confruntarea se mută de pe planul biologic pe cel social. Ne aflăm în plină și puternică frescă a burgheziei românești dinaintea primului război mondial: lumea bătrînului Costache Giurgiuveanu, grandios în rapacitatea și avaria lui, iar în preajmă-i întreaga faună a rubedeniilor de diferite vârste care-i pîndesc de ceasul și moștenirea. În fața acestora, dezarmați prin candoarea lor, tinerii: Felix și Otilia, rude sărace, mereu în primejdia de a se pierde, fără alt ajutor decât voința lor de a răzbate în viltoarea capitalei. Ei par a fi înfrinți pînă la urmă — deși nu iremediabil — Felix prin singurătatea atroce în care ajunge. Otilia prin fuga ei în străinătate, într-o aventură care nu se știe cum se va sfîrși. Soluția de viață autorul o indică de astă dată printr-un personaj neașteptat de tragic, un alter ego european al înțeleptului oriental Sun: Pascalopol, un cumul paradoxal și totuși firesc de contraste: bogătașul generos, omul de afaceri rafinat intelectualicește, blazatul voluptuos, maturul experimentat și plin de candore. Făcînd însă parte din lumea banului, viciată de atîtea tare inevitabile, Pascalopol putea constitui o soluție, însă nu și un ideal de viață.

În căutarea acestui ideal, G. Călinescu s-a hotărît să-și dea toată atenția făcînd — din personajul în care îl intrupeză — cheia de boltă a romanului *Rieful Ioanide*, crescîndu-l la dimensiuni copleșitoare, cuprînd aproape întreaga suprafață epică a cărții. Arhitectul Ioanide, intelectualul creator, urmîrind lucid realizarea idealului său de artă, ca unic scop al vieții, este așezat aproape singur în contrast tragic cu o sumă întreagă de oameni din lumea lui, însă nu și de structura lui: intelectualii maturi și tinerii viciați sufletește de negurile lumii capitaliste. Tragismul confruntării atinge aici intensitatea maximă, penetrînd pînă la unul dintre cele mai profunde straturi umane: acela al relațiilor dintre părinți și copii. Victima a nefastei credințe în necesitatea izolării artistului în lumea creației sale, Ioanide ajunge să vadă degringolada morală și pînă la urmă distrugerea fizică a propriilor săi copii. Ca un al doilea Meșter Manole, încearcă să-și ridice opera capitală a vieții sale pe mormîntul lor, printr-o nouă abstragere de la viața socială. Soluția părea grandioasă, dar în fond era sterilă. Ioanide se va vedea pînă la urmă înălțat de intrigile meschine ale politicianismului, iar tra-

gicul romanului se convertește pînă la urmă în grotescul peripețiilor universale ale lui Gonzalv Ionescu, care sucombă din disperare că profesorul căruia voia să-i moștenească catedra se încăpățîna să nu moară. Realitatea grandioasă a evoluției sociale în patria noastră după Eliberare — care îl îndreptase din primii ani spre idealul constructorului, al aceluia genial *homo faber* care era Ioanide — îl ajută pînă la urmă pe G. Călinescu să găsească soluția luminoasă și durabilă. În *Scrinul negru* Ioanide iese din izolarea lui și se îndreaptă spre oameni, punîndu-și toate forțele creatoare în slujba lor. De astă dată nu mai e singur în fața forțelor oarbe ale trecutului — concretizate în agonia grotescă a aristocrației și în aceea monstruoasă a resturilor fascismului — ci are alături, învățînd de

la el și învățîndu-l, milioanele de oameni din prezent și ai viitorului, simbolizați în personajele muncitori și comuniști. Sub ochii noului Ioanide, înțeleptul tinăr sufletește, și activ cu entuziasm în lumea veche se dizolvă într-o procesiune marelui. Acest grotesc rezultă din disperare care ea se agată de nouă viață, căutînd să adapteze fără să o înțeleagă, trăind-o. Lumea se ivește triumfătoare în sufletul lui Ioanide omenii din popor spre care el se îndreaptă credere.

Romanul deplin al acestei vieți noi, G. Călinescu l-ar fi scris desigur, dacă viața lui nu s-ar fi sfîrșit de brusc.

OIDIU PAPADIN

„PESCARI”

Desen de MIHAELA BARASC








### SINZIANA POP:

## SI EU SINT EVA



— Toată lumea divorțează, a spus ea, de ce?

— De asta nu te măriti?

— Spune, de ce se întimplă așa, cum să mai iubesti?

— Să nu iubesti am răsunat.

— Să te măriti din interes?

— Să nu te măriti de loc. Uneori e foarte greu să mîni și în general, merită să faci ce-ți place. (Doamnă, pe strada aceea mă simțeam altfel de bine).

— De ce să mîni?

— Ascultă, am spus, e foarte bine să faci ce-ți place. Asta se numește rar și e bine să faci.

A tăcut cîva timp și apoi m-a spus:

— N-ar trebui să vorbești așa.

— Ha da, E bine. E foarte bine să vorbești cum vrei.

— Si-apoi am ajuns.

— Așteaptă-mă, i-am spus, și ea s-a așezat pe marginea trotuarului. Nu m-a-ntrăcat nimic. Nimeni nu știe să tacă unora ca eu și să fie absolut indiferentă. Am mers singură mai departe. Am mers singură și poate că mă simțeam admirabilă sau doar normal, așa dintr-odată fără Lina. Dar atunci nu m-am gândit la asta, nu m-am gândit la nimic. Mergeam și doar atât. Iar apoi am ajuns și m-am oprit. Casa era la colț. În camera lumina era aprinsă, glicinele înfiorate năpădiser peretii și pervazul ferestrelor. Perdelele erau ridicate și se vedeau hucul gol, fără abajur, și peretii. Se vedeau toți peretii. Am stat cîva timp și m-am uitat și-ar fi trebuit să mă gîndesc. Dar dacă e bine, dar dacă e rău, nu se mai vede nimic.

— Tu n-ai fost a tras Lina de mine și m-am egrit. Esti surdă, ce mergi așa repede, tu n-ai ce spun?

— Aud.

— Cumna mea, Lina e mică de statură și face alpinism din convingere. N-ai decît să-o-ntrzi pe munte, i-am sugerat.

— Nu despre asta e vorba, a spus A fost Tilda la noi. Iar, A povestit mai departe despre Diky Preda Două era Pricipi? Diky Preda care împlinește singur, 35 de ani.

— În fond, de ce nu te măriti? m-am mirat.

— Dracu s-a în de treabă, a spus De ce e nevole de toate astea?

— Am ieșit pe stradă. Ploua mai puțin, era aer curat. Pe sub copaci se scutura apa din frunzare.

— Mai bine să ne plimbăm cu umbrelele, am spus Lina a fugit ca un setter roșu, cu schimbări de direcție și iarăși m-am gîndit, la strada aceea, și era foarte bine.

— Hai pe-aici, a zis Lina, și m-a tras de mîna pentru că și ei îi plac mai mult unele străzi. Dar eu am pornit în altă direcție și nu m-am mai interesat nimic. Picăturile rare care mai cădeau leneau în umbrela deschisă, și mîlasea vîra ușor: sfîr, sfîr. Umbrelele erau de nouă și e bine cu ea. Am primit-o cadou. E o umbrelă verde și-mi stă foarte bine, dar dacă e scără, nu se mai vede nimic.

— Tu n-ai fost a tras Lina de mine și m-am egrit. Esti surdă, ce mergi așa repede, tu n-ai ce spun?

— Aud.



### LE BĂRAN:

## ZBUNAREA

— Cum își prinsese haina în borș și el se smuci și o lăsa acolo ghicul bormasini se ruspe. Pe il trase de păr prin tot atelierul și-l tâvăluindu-l buzele erau...

— Nu-și dădu seama ce se petrece și se trezi la spital cu pielea capului aprinsă de oase. De cite ori intra un doctor, el țipa să nu fie tras de păr și cînd își reveni, în trupul lui rescu, deodată, o ură complicită care prin prin toți porii, acoperindu-l deptul ca o ploaie din fier îngheat.

— Așa plecă el în viață, într-o continuă lăg, ca să se întoarcă și să-l ucidă pe patron: și poate, în visele lui cu spasm, iar fi ucid de multe ori dacă dimineața nu i-ar fi tras, cu chirurgia lor de raze, degetele din gîlbul lui galben.

— De la o vreme, el se viață împărat și într-o noapte, trezindu prin salină, îl înțelini cum nu-l văzuse niciodată, gol și ros de sare și cînd ajunse lîngă el, patronul căzu în genunchi. El își aduse însă aminte de clipele acelea de groază din spital și ridicînd mîna fîeu semn să i se vîre sare și în gropile ochilor. Si poate că așa s-ar fi întimplat dacă în cameră n-ar fi intrat colegii lui, sculîndu-l să meargă la cursuri.

— Mai apoi el se viață procuror, erindu-l, în fata tribunalului, pedepsa cu moartea prin scalpare, și patronul, tremurînd, aruncă în el cu niște broaște testoașe. Si se trezi scribit și ura din el îi îngheță iarăși pieptul.

— Altă dată el se văzu intrînd în sala tribunalului cu o multime de ostași după el și ordonă să fie adus patronul, dar în locul lui veni o bătrînă cu dinți de grebiță și le spuse oamenilor să nu mai fie seroși că tot ce se petrece e un via și că de fapt procurorul nu-l procuror iar soldații a dura aer vînat, Oamenii rîseră cu gura plină la urachi și soldații plieră.

— Si, după ani, el deveni, într-adevăr procuror, dar patronul nu mai era.

### IOSIF PETRAN:

## SOTRONUL



— Era în celula de la... în anul de o altădată petran și... în anul de o altădată petran și... în anul de o altădată petran și...

— Nu, zice, de mult nu mai sînt acolo. Se plîtea tare prost, așa că m-am lăsat de învățămînt. Rîtaie de cap, are multe, să fac mereu lucrări științifice, să îi comunicăm, să studiez, iar la leasă — o nimica toată. Nu era de mine.

— Cum nu era de tine, Florine? Doar spunea că-ți place foarte mult meseria. Ai ce faci?

— Tot meseria, zice. Sînt inspector sanitar.

— Bine, dar te pasiona, parcă, endocrinologia. Ce are asta cu ce faci acum?

— Ei, acum mă pasionează igiena Nevastă-mea m-a îndemnat s-o coteș și a avut dreptate.

— De ce, îl întreb nerăd, ai mai unde se uită pentru că în situații din astea important e să pari indiferent. În orice caz, dacă nu știi precis ce e cu filmul, aprinde că-ți vine să renunți. Iar prin ușa de la intrare, deam ploaia verticală, tranzivalele roșii care treceau, femei cu umbrele, bărbați și o jumătate de firmă fluorescentă. Era destul de amuzant.

— Nu mă plîtesc de loc, a spus

— Tu, zice, de mult nu mai sînt acolo. Se plîtea tare prost, așa că m-am lăsat de învățămînt. Rîtaie de cap, are multe, să fac mereu lucrări științifice, să îi comunicăm, să studiez, iar la leasă — o nimica toată. Nu era de mine.

— Cum nu era de tine, Florine? Doar spunea că-ți place foarte mult meseria. Ai ce faci?

— Tot meseria, zice. Sînt inspector sanitar.

— Bine, dar te pasiona, parcă, endocrinologia. Ce are asta cu ce faci acum?

— Ei, acum mă pasionează igiena Nevastă-mea m-a îndemnat s-o coteș și a avut dreptate.

— De ce, îl întreb nerăd, ai mai unde se uită pentru că în situații din astea important e să pari indiferent. În orice caz, dacă nu știi precis ce e cu filmul, aprinde că-ți vine să renunți. Iar prin ușa de la intrare, deam ploaia verticală, tranzivalele roșii care treceau, femei cu umbrele, bărbați și o jumătate de firmă fluorescentă. Era destul de amuzant.

— Nu mă plîtesc de loc, a spus

— Nu, zice, de mult nu mai sînt acolo. Se plîtea tare prost, așa că m-am lăsat de învățămînt. Rîtaie de cap, are multe, să fac mereu lucrări științifice, să îi comunicăm, să studiez, iar la leasă — o nimica toată. Nu era de mine.

— Cum nu era de tine, Florine? Doar spunea că-ți place foarte mult meseria. Ai ce faci?

— Tot meseria, zice. Sînt inspector sanitar.

— Bine, dar te pasiona, parcă, endocrinologia. Ce are asta cu ce faci acum?

— Ei, acum mă pasionează igiena Nevastă-mea m-a îndemnat s-o coteș și a avut dreptate.

— De ce, îl întreb nerăd, ai mai unde se uită pentru că în situații din astea important e să pari indiferent. În orice caz, dacă nu știi precis ce e cu filmul, aprinde că-ți vine să renunți. Iar prin ușa de la intrare, deam ploaia verticală, tranzivalele roșii care treceau, femei cu umbrele, bărbați și o jumătate de firmă fluorescentă. Era destul de amuzant.

— Nu mă plîtesc de loc, a spus

# Ș A S E T I N E R I



### HORIA PĂTRAȘCU:

## SALA DE AȘTEPTARE

— Pe cea de a doua bancă, de lîngă ghiseul casei de bilete, se aflau două femei în vîrstă și o bătrînă mic de statură, cu fata cenușie acoperită pe jumătate de o cheală mîlășă întoarsă pe dos, trasă mult peste urechi.

Femeile vorbeau pe-ntrécute. Nu se împacă în teavura lăcă și se așezau unul vînt lăsat pe acuns, de un oracine din sat. Una din femei avea o voce acută, spartă — asta vorbea cel mai mult. Ascultînd-o, simțeam cum, treptat, mi se aduna singela în cap. Probabil că și moșul se iritase, căci, la un moment dat, se rănu la ele.

— Ia mai tăceți, măi muleri! Că nu auzim cînd vine tremu.

— Una din femei rise a scuză. Cealaltă, cea cu vocea aceea acută, înțelegînd că era vizată, se rănu cu strîngere.

— Da, du-te, păcatelor, afară, dacă vrei să-ți buci cînd vine! Ia te uită la el!

— Intre ea și bătrîn, se incinse o ceartă cumplită. Imi vîrî capul între mîini, să nu-i mai aud. N-am putut să mai nîc așa căci aplecat cu coatele pe genunchi, primeam în nări fumul de țigară al unui om de alături, și asta mă scotea din fire, deoarece nu sînt fumător.

— M-am dus la geam. Afară nu se zărea nimic. Eu vedeam însă mîzga aceea păcătoasă, de zăpădită fopită sub ploaie măruntă, mîzga aceea amestecată cu noroi îngheat, prin care umblasem o zi întregă și mi-l închipuam totodată pe bătrîn cum e-ar fi simțit dîndu-și în urmă stăutul femeii. Apoi mă vedeam pe mine înțor postură asemănătoare și imi venea să dau la înlî dracii sala de așteptare.

— Am încercat să mă liniștesc, gîndindu-mă la cașă, la soția care mă aștepta — ca întotdeauna în astfel de

— Pe cea de a doua bancă, de lîngă ghiseul casei de bilete, se aflau două femei în vîrstă și o bătrînă mic de statură, cu fata cenușie acoperită pe jumătate de o cheală mîlășă întoarsă pe dos, trasă mult peste urechi.

Femeile vorbeau pe-ntrécute. Nu se împacă în teavura lăcă și se așezau unul vînt lăsat pe acuns, de un oracine din sat. Una din femei avea o voce acută, spartă — asta vorbea cel mai mult. Ascultînd-o, simțeam cum, treptat, mi se aduna singela în cap. Probabil că și moșul se iritase, căci, la un moment dat, se rănu la ele.

— Ia mai tăceți, măi muleri! Că nu auzim cînd vine tremu.

— Una din femei rise a scuză. Cealaltă, cea cu vocea aceea acută, înțelegînd că era vizată, se rănu cu strîngere.

— Da, du-te, păcatelor, afară, dacă vrei să-ți buci cînd vine! Ia te uită la el!

— Intre ea și bătrîn, se incinse o ceartă cumplită. Imi vîrî capul între mîini, să nu-i mai aud. N-am putut să mai nîc așa căci aplecat cu coatele pe genunchi, primeam în nări fumul de țigară al unui om de alături, și asta mă scotea din fire, deoarece nu sînt fumător.

— M-am dus la geam. Afară nu se zărea nimic. Eu vedeam însă mîzga aceea păcătoasă, de zăpădită fopită sub ploaie măruntă, mîzga aceea amestecată cu noroi îngheat, prin care umblasem o zi întregă și mi-l închipuam totodată pe bătrîn cum e-ar fi simțit dîndu-și în urmă stăutul femeii. Apoi mă vedeam pe mine înțor postură asemănătoare și imi venea să dau la înlî dracii sala de așteptare.

— Am încercat să mă liniștesc, gîndindu-mă la cașă, la soția care mă aștepta — ca întotdeauna în astfel de

— Pe cea de a doua bancă, de lîngă ghiseul casei de bilete, se aflau două femei în vîrstă și o bătrînă mic de statură, cu fata cenușie acoperită pe jumătate de o cheală mîlășă întoarsă pe dos, trasă mult peste urechi.

Femeile vorbeau pe-ntrécute. Nu se împacă în teavura lăcă și se așezau unul vînt lăsat pe acuns, de un oracine din sat. Una din femei avea o voce acută, spartă — asta vorbea cel mai mult. Ascultînd-o, simțeam cum, treptat, mi se aduna singela în cap. Probabil că și moșul se iritase, căci, la un moment dat, se rănu la ele.

— Ia mai tăceți, măi muleri! Că nu auzim cînd vine tremu.

— Una din femei rise a scuză. Cealaltă, cea cu vocea aceea acută, înțelegînd că era vizată, se rănu cu strîngere.

— Da, du-te, păcatelor, afară, dacă vrei să-ți buci cînd vine! Ia te uită la el!

— Intre ea și bătrîn, se incinse o ceartă cumplită. Imi vîrî capul între mîini, să nu-i mai aud. N-am putut să mai nîc așa căci aplecat cu coatele pe genunchi, primeam în nări fumul de țigară al unui om de alături, și asta mă scotea din fire, deoarece nu sînt fumător.

— M-am dus la geam. Afară nu se zărea nimic. Eu vedeam însă mîzga aceea păcătoasă, de zăpădită fopită sub ploaie măruntă, mîzga aceea amestecată cu noroi îngheat, prin care umblasem o zi întregă și mi-l închipuam totodată pe bătrîn cum e-ar fi simțit dîndu-și în urmă stăutul femeii. Apoi mă vedeam pe mine înțor postură asemănătoare și imi venea să dau la înlî dracii sala de așteptare.

— Am încercat să mă liniștesc, gîndindu-mă la cașă, la soția care mă aștepta — ca întotdeauna în astfel de

— Pe cea de a doua bancă, de lîngă ghiseul casei de bilete, se aflau două femei în vîrstă și o bătrînă mic de statură, cu fata cenușie acoperită pe jumătate de o cheală mîlășă întoarsă pe dos, trasă mult peste urechi.

Femeile vorbeau pe-ntrécute. Nu se împacă în teavura lăcă și se așezau unul vînt lăsat pe acuns, de un oracine din sat. Una din femei avea o voce acută, spartă — asta vorbea cel mai mult. Ascultînd-o, simțeam cum, treptat, mi se aduna singela în cap. Probabil că și moșul se iritase, căci, la un moment dat, se rănu la ele.

— Ia mai tăceți, măi muleri! Că nu auzim cînd vine tremu.

— Una din femei rise a scuză. Cealaltă, cea cu vocea aceea acută, înțelegînd că era vizată, se rănu cu strîngere.

— Da, du-te, păcatelor, afară, dacă vrei să-ți buci cînd vine! Ia te uită la el!

— Intre ea și bătrîn, se incinse o ceartă cumplită. Imi vîrî capul între mîini, să nu-i mai aud. N-am putut să mai nîc așa căci aplecat cu coatele pe genunchi, primeam în nări fumul de țigară al unui om de alături, și asta mă scotea din fire, deoarece nu sînt fumător.

— M-am dus la geam. Afară nu se zărea nimic. Eu vedeam însă mîzga aceea păcătoasă, de zăpădită fopită sub ploaie măruntă, mîzga aceea amestecată cu noroi îngheat, prin care umblasem o zi întregă și mi-l închipuam totodată pe bătrîn cum e-ar fi simțit dîndu-și în urmă stăutul femeii. Apoi mă vedeam pe mine înțor postură asemănătoare și imi venea să dau la înlî dracii sala de așteptare.

— Am încercat să mă liniștesc, gîndindu-mă la cașă, la soția care mă aștepta — ca întotdeauna în astfel de

— Pe cea de a doua bancă, de lîngă ghiseul casei de bilete, se aflau două femei în vîrstă și o bătrînă mic de statură, cu fata cenușie acoperită pe jumătate de o cheală mîlășă întoarsă pe dos, trasă mult peste urechi.

Femeile vorbeau pe-ntrécute. Nu se împacă în teavura lăcă și se așezau unul vînt lăsat pe acuns, de un oracine din sat. Una din femei avea o voce acută, spartă — asta vorbea cel mai mult. Ascultînd-o, simțeam cum, treptat, mi se aduna singela în cap. Probabil că și moșul se iritase, căci, la un moment dat, se rănu la ele.

— Ia mai tăceți, măi muleri! Că nu auzim cînd vine tremu.

— Una din femei rise a scuză. Cealaltă, cea cu vocea aceea acută, înțelegînd că era vizată, se rănu cu strîngere.

— Da, du-te, păcatelor, afară, dacă vrei să-ți buci cînd vine! Ia te uită la el!

— Intre ea și bătrîn, se incinse o ceartă cumplită. Imi vîrî capul între mîini, să nu-i mai aud. N-am putut să mai nîc așa căci aplecat cu coatele pe genunchi, primeam în nări fumul de țigară al unui om de alături, și asta mă scotea din fire, deoarece nu sînt fumător.

— M-am dus la geam. Afară nu se zărea nimic. Eu vedeam însă mîzga aceea păcătoasă, de zăpădită fopită sub ploaie măruntă, mîzga aceea amestecată cu noroi îngheat, prin care umblasem o zi întregă și mi-l închipuam totodată pe bătrîn cum e-ar fi simțit dîndu-și în urmă stăutul femeii. Apoi mă vedeam pe mine înțor postură asemănătoare și imi venea să dau la înlî dracii sala de așteptare.

— Am încercat să mă liniștesc, gîndindu-mă la cașă, la soția care mă aștepta — ca întotdeauna în astfel de

— Pe cea de a doua bancă, de lîngă ghiseul casei de bilete, se aflau două femei în vîrstă și o bătrînă mic de statură, cu fata cenușie acoperită pe jumătate de o cheală mîlășă întoarsă pe dos, trasă mult peste urechi.

Femeile vorbeau pe-ntrécute. Nu se împacă în teavura lăcă și se așezau unul vînt lăsat pe acuns, de un oracine din sat. Una din femei avea o voce acută, spartă — asta vorbea cel mai mult. Ascultînd-o, simțeam cum, treptat, mi se aduna singela în cap. Probabil că și moșul se iritase, căci, la un moment dat, se rănu la ele.

— Ia mai tăceți, măi muleri! Că nu auzim cînd vine tremu.

— Una din femei rise a scuză. Cealaltă, cea cu vocea aceea acută, înțelegînd că era vizată, se rănu cu strîngere.

— Da, du-te, păcatelor, afară, dacă vrei să-ți buci cînd vine! Ia te uită la el!

— Intre ea și bătrîn, se incinse o ceartă cumplită. Imi vîrî capul între mîini, să nu-i mai aud. N-am putut să mai nîc așa căci aplecat cu coatele pe genunchi, primeam în nări fumul de țigară al unui om de alături, și asta mă scotea din fire, deoarece nu sînt fumător.

— M-am dus la geam. Afară nu se zărea nimic. Eu vedeam însă mîzga aceea păcătoasă, de zăpădită fopită sub ploaie măruntă, mîzga aceea amestecată cu noroi îngheat, prin care umblasem o zi întregă și mi-l închipuam totodată pe bătrîn cum e-ar fi simțit dîndu-și în urmă stăutul femeii. Apoi mă vedeam pe mine înțor postură asemănătoare și imi venea să dau la înlî dracii sala de așteptare.

— Am încercat să mă liniștesc, gîndindu-mă la cașă, la soția care mă aștepta — ca întotdeauna în astfel de



CONSTANTIN MATEESCU:

# FEMEIA ÎN ALBASTRU



Incepuse să se însereze, și lumea...  
— Mi-a spus că s-a măritat pentru că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...

— Mi-a spus că s-a măritat pentru că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...

— Nu tremură nici un pic...  
— De câte ori n-am fost noaptea...  
— Am fost doi ani pe mașină cu ea...  
— Am fost doi ani pe mașină cu ea...

— Am fost doi ani pe mașină cu ea...  
— Am fost doi ani pe mașină cu ea...  
— Am fost doi ani pe mașină cu ea...

— Mi-amintesc de ziua când mi-au dat-o...  
— Mi-amintesc de ziua când mi-au dat-o...  
— Mi-amintesc de ziua când mi-au dat-o...

— Mi-amintesc de ziua când mi-au dat-o...  
— Mi-amintesc de ziua când mi-au dat-o...  
— Mi-amintesc de ziua când mi-au dat-o...

seală, și a doua zi trebuia să fie la...  
— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...

— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...

— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...

— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...

— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...

— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...  
— S-au legat multe femei de mine...

binte. La Cîrligi am avut bariera...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...

— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...  
— Nu prea te tragi la băutura...



IULIAN NEACȘU:

# SEARA DE ÎNTOTDEAUNA

— Te-am crescut, te-am îmbrăcat...  
— De ce? A întrebai...  
— Nu putea să știe de ce...

— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...

— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...

— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...

— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...  
— Nu putea să știe de ce...

# PROZATORI

O vreme nu a vorbit nimeni...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...

— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...  
— Nu-i așa, mie mi s-a părut că...

aduceri aminte păreau a fi destul de subre...  
— Are pe dracu! Dumneasa ești prost...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...

— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...

— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...

— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...

— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...

— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...  
— Eu tin bine minte! — se încăpățâna bătrînul...

— Hai, Stano! — a zis el. Ce dracu vroiai să faci?...

— Hai, Stano! — a zis el. Ce dracu vroiai să faci?...  
— Hai, Stano! — a zis el. Ce dracu vroiai să faci?...















# DICTIONAR

## de istorie literară contemporană



### TITUS POPOVICI

Cu schitele, scris în colaborare cu Francisc Munteanu („Viața Românească” 6/1950), ar fi putut prevesti viitorul traiectoriu a talentului lui Titus Popovici, e discutabil.

Chiar volumul de scurte povestiri „Baici Jurca”, caracterizându-se printr-o căutare virtuoză a tehnicii literare, nu depășea limitele unor narațiuni înflorate, cu căutări facile, pitorești, cum erau pe atunci multe din exercitiile tinerei povestiri ardeleni.

Romanele „Străinul” și „Setea” l-au proiectat dintr-o dată, pe Titus Popovici, în categoria autorilor excepționali, care nu lipsesc aproape niciodată din tradiționalele enumărări ale criticilor literari.

Începuturile literare, ca și analiza ultimelor sale creații, ne îngăduie să descifrăm adevăratele structuri a scriitorului, specificul evoluției sale artistice. Când vrem să spunem din capul locului: „apollinismul” lui Titus Popovici nu este altceva decât o mască. Căzul este, riguros, o mască a materialului, demnitatea expresiei, într-un cuvânt binecunoscutul atribut ale stilului clasic, ne apar în realitate ca victorie asupra unei natuți ardent, răvășite, explozive.

Alitudinea polemic-satirică din „Străinul” a mai fost evidențiată. Reprezentanții „partidului istoric”, ai intelectualității burgheze sunt supuși unei șarje violente, înclint unii din se desprind cu ușurință unele concluzii.

Se poate afirma, în primul rând, cu toată hotărârea, că apariția ideii de realism în literatura noastră, în sensul tradițional și adevărat didactic al cuvântului, străbate aceleași etape parcursă și de literatura franceză, în cadrul căreia noțiunea modernă de „realism” se naște și se dezvoltă. În al doilea rând, factorii determinanți, care pregătesc apariția ideii realiste, sunt la noi substanțial identici: după o perioadă clasică, o mare invazie de idei romantice. Azi se admite în mod curent că estetica romantică a pre-gătit, într-o largă măsură, formularea teoriei literare realiste, și același fenomen se constată, în linii generale, și la noi.

În evoluția literară alimentată de izvoare clasice, apoi abundent romantică, își face pentru întâia dată apariția o serie întreagă de note fundamentale, care vor contura, în cele din urmă, noțiunea de realism. Este chiar surprinzător cât de repede apare ideea estetică sinteză asimilată, cât de contemporan am fost, și în această privință, în esență, cu nivelul de sus al literaturii occidentale.

Întâ, de pildă, aristotelicului principiu *mimesis*, specific clasicismului, foarte răspândit și în estetica secolului al XVIII-lea. La Harpe, tradus de Gr. Pleșanu, în *Vorbire asupra poeziei epice și de basmul peștii lui Telemah*, introduce la traducerea sa din Fenelon, *Întâmplările lui Telemah*, fiul lui Uliș (Sibiu, 1831), constată că: „Tot ce e mare și de laudă este o imitație simplă a naturii”, „ce pregătește întâmplările, o așa meșteșug, încât toate să pară naturale”. G. Barozzi, în *Citeva sugerații asupra poeziei (Cugetările singurătății, Buc., 1847, p. IX)*, știa și el de Aristotel și de influența sa asupra esteticilor clasici: „Acesta zise că poezia e ființa aplicării ce are omul pentru imitație, dă-ni Boileau a tras o idee mare în arta sa poetică...”. Va să zică, dar, se poate da și alte citate. Ideea de „imitație”, intim legată de esența realismului și rezervată unor forțe necesare „precizării”, începușe să circule, să fie acceptată, încă în anul 1848. Admis acest principiu de bază, unele dezvoltări interpretări — în sens realist — devin inevitabile.

Se întreabă arta? Evident, natura, noțiune cheie în realism, destul de exact înțeleasă și de primii noștri esteticieni literari, în sensul unei „obiectivități”, a unei „reflexii” a realității, văzută în mod complex: „Ce este alt poetul — se întreabă Cezar Bollicae — dar nu este o reflexie a naturii văzute și nevăzute?” (*Răspuns la articolul „Poezie”* din nr. 7 în *F.p.m.l.*, 19 februarie 1945). Expresia „realitate nevăzută”, evident, este ambiguă, trădând o certă influență idealistă. Dar convingerea că poezia, literatura, este, în primul rând, o reflectare a naturii „văzute”, adică obiective, nu este deloc banală și estetica actuală o confirmă.

# Începuturile românești ale ideii de realism

„Artistul care ar imita, măgăncește numai formatele naturii, fără să împlinească întru-însele acea știință de poezie a lui Prometeu, acela nu e artist; este un meseriaș de materie numai, într-înșul nu a vădit nici o idee poetică și prin urmare în faptă nu va viză nici o idee poetică, este o copie moartă (s.n.).”

Imitație, realitate, natură, desigur. Dar transfigurată, re-creată, de spiritul inventiv al scriitorului, prin talentul și „fantezia” sa, noțiune pe deplin consolidată pe vremea lui Bollicae, de vreme ce și el a avut manuale precum *Filologia cuvintului și a săvârșirii*, tradusă de Eufrosin Poștea, după I. G. Heinecius (Buda, 1829, p. 76), o exprimă: „Ce este fantezia? Prin această fantezie feluri de idei în-cremâș, deseori, aducem aminte, înem minte; de unde și prin fantezie încremâș ideile, se chiamă genie (fantezme)”. Cu alte cuvinte, creația artistică elaborează datele realității. Le sintetizează, le prelucreză în sensul unei metamorfoze. Azi, aceste idei sint, desigur, banale. Însă în deceniile trei și patru ale secolului trecut și nu numai în literatura noastră ele erau destul de originale. Ca și ple-ndarii lui Bollicae, din 1845, despre „ochiul fanteziei”, despre „ochiul înalt, unsoși alți de mai încât poate exista primejdia de a nu mai fi urmărit; poetul ar trebui, să fie un credincios pictor al imaginerii ce vede ochiul fanteziei sale prin prisma poetică; dar, putea-va vrea sădă expresia cât poate fanteziei (s.n.). Vom recunoaște că Cezar Bollicae nu era deloc un spirit de duzină. Cât privește introducerea ideii de realism la noi, el este un adevărat precursor.

În departe. S-a scris și s-a scris despre imperativul adevărului în artă, ca notă fundamentală a conceptului de realism, dar nu s-a amintit mai niciodată de faptul că acest primat al adevărului, luat în accepțiuni diferite, mai întâi de clasicism, apoi de romantism, a fost proclamat încă de la primii pași în critica și estetica literară românească. Heliodo l-a înținit la Boileau din care traduce *Povești asupra poeziei din Boalo și Grație* (1836), apoi la clasicul întirziat Joubert, din care dă un *Extracț din Cugetările D-ului Joubert (Curierul românesc, nr. 7, 1838)*. Aci un aforism despre adevărul în stil inspirat traducătorului o notă: „Adevărul în stil va să zică să dai soarelui înfrumusețarea și căldura, zăpezii răcoala, albetea și sfîșneala, vîlpei viclenia, leului puterea” etc. deci folosirea adjectivelor care fac imagine, în același timp veridică și plastică. Romanticii proclamă și ei necesitatea adevărului în artă, nu mai departe Victor Hugo, foarte citit în această perioadă (prefețe la *Odes et ballades, 1822-1828*, la *Cromwell*, 1827 etc.). Epoca absorbe deopotrivă ideile clasice și romantice și, în mijlocul lor, noțiunea de adevăr artistic, alți de prerealistă, devine un adevărat loc comun.

Dar ea încapusă să alină a nume estetic — empirică — și în alta sferă, unde sint greu de deplasat izvoarele, nu însuși și ideile care pluteau în aer. Înch în secolul al XVIII-lea. În ultimul deceniu, poetul Ioan Cantacuzino, într-o poezie-manifest *Răsunare*, notase că poezii „au ieșit de neîntruipat”. Au iconit nevederi”. Poezia ține deci de esența ficțiunii. Imaginile sale n-au valoare obiectivă. Totuși, cine face astfel de observații dovedește că are, fie și în embrion, noțiunea de „realitate” și, prin urmare, de realism. Acest realism spontan, incipient, se întâlnește și la alți. N. Iorga a relevat într-un studiu (*Ceva mai mult despre viziunea noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea*, An. Ac. Rom., Mem. sect. Ist., T. XXXVIII, Buc. 1918, pp. 818-819) că un poet necunoscut, în aceeași perioadă notase pe marginea unui volum cuprinzând descrieri de natură: „Nu e chiar adevărat, dar se iartă poezia”

între adevărul lui și adevărul maselor — către care tinde cu toată puritatea sufletului. (Amintesc criticele pe care le primește la județana de partid, atunci cînd vine cu propunerile de o generozitate poporaniată).

Personajul este realizat cu toată obiectivitatea, are o fiziologie rotunjită, înfruchipind, totodată, veridică sinuoșitățile drumului pe care intelectualii mic-burjezi ajung să se contopească firea armonios, cu idealul clasei muncitoare. Ceaialta creație a lui Titus Popovici: piesa „Passacaglia” constituie de fapt o revenire la problematica „Străinului”. Autorul a vrut pare-se să încheie societățile cu romanțismul mic-burjez. Eroul este un pianist de talent care, orbit de mistice realizări personale — are ca și alți eroi ai lui Titus Popovici, obsesia genialității, — în cei patru ani zbulamați de dinaintea lui 23 August 1944 se izolează în casa profesorului său, ca într-o simbolică cetate a ideilor, „pure”, fără contingente cu viața celorlalți oameni. Această fugă din fața realității, din mijlocul evenimentelor social-politice, îl va arunca pe erou într-o cumpălită dramă: fasciștii, cărora are naivitatea să li se destăinuie, îi vor vedea nu numai degetele care urmau să vrăjească întregul univers, dar și idealul său eronat.

Pentru a reuși să înfrățeze, cu deplină obiectivitate, procesul de purificare al acestor eroi de toate țările psihologiei mic-burjeze, scriitorul introduce în romanele sale descrieri activități maselor, eroismul și sănătaea lor spirituală contagioasă. (Așadar în numele unor necesități de continui, iar nu dintr-o tendință de „frescomanie”). Si, de fapt, în „Străinul” avem de-a face cu două romane: unul — al lui Andrei Sabin (la care m-am referit), celălalt — al forțelor muncitorești mobilizate de Partidul Comunist din România în vederea înfrățirii acului istoric de eliberare a patriei de sub stăpînire hitleristilor (Lipsa unor „punți” între un plan și altul, cteodată a unor legături interioare complexe, trădărea insuficiențele experienței de romancier de la acea dată a lui Titus Popovici).

În „Setea” și „Passacaglia” acțiunile masele populare sint aduse pe prim plan, fie că e vorba de țărănimie săracă, reprezentată de Mitru Mot, sau de detașamentele muncitorești din care face parte Mihai. În această perspectivă istorică apar, în adevărata lor semnificație, peripecile intelectualității. În scrierile lui Titus Popovici vom regăsi mai totdeauna aceste două categorii de personaje: lui caracterizate prin cunoscutea deubulare, cu frământări anxioase — și dezvoltându o cunoaștere psihologică înădită și profundă — și caracterre integrate, pline de vitalitate morală, dar cu un mai palid contur (Căci Mitru Mot, oricite complimente a primit în critica literară, la urma urmei decide dintr-o tipologie umană descoperită artistic de Marin Preda).

Să reținem în ordinea considerațiilor de mai sus și această observație formulată în interesantul studiu al lui Ion Vițner, referitoare la specificul compoziției: punctele nodale, de adică tensiune în romanele lui Titus Popovici, rezidă în „întîlnirea” dintre eroii primei categorii, cu masele populare. Andrei Sabin, ajungind pe baricadă, scoate la un moment dat strigatul sufocat de o adîncă bucurie: „Oameni, primiți-mă între voi... v-am întîlnit în drumul meu, care se oprește aici, în această răgărire”. Cuvintele sint adevărate pentru oricare dintre eroii principali ai cărților lui Titus Popovici.

Nu cred că e necesar în acest sens să întreprind o amplă demonstrație. Așa se explică de ce în „Străinul”, Titus Popovici a prezentat printre cei dintîi, într-o lucrare mai vastă, eroica și tumultuoasă temă a acțiunii de 23 August 1944. În „Setea” este, de asemenea, cuprins artistic un eveniment de proporții ample: reforma agrară înfrățită în chip revoluționar de țărănimie sub conducerea partidului clasei muncitoare. În tot ce scrie Titus Popovici, se întvede ambția nobilă de a înfrățea ceea ce este major, de o importanță crucială, ceea ce exprimă cu maximă intensitate sentimentul istoric. O carte de publicistică a fost dedicată luptei pentru libertate a Cunei, iar romanul la care lucrăam în prezent, după fragmentele tipărite, își propune să urmărească împrejurările dramatice din viața unui tînar comunist, în perioada dificilă cînd cadrele de bază ale partidului nostru trebuiau să lupte împotriva politicii antîlniniste, dogmatice, promovate de grupul deviaționist.

Însemnările de călătorie din Cuba ne dezvăluie mai direct, însoțite de călătorie din Cuba ne dezvăluie mai direct, între adevărul lui și adevărul maselor — către care tinde cu toată puritatea sufletului. (Amintesc criticele pe care le primește la județana de partid, atunci cînd vine cu propunerile de o generozitate poporaniată).

fără travestul obignuit, din romane, firea pasională a scriitorului. Simțim în această carte o abordare patetică a subiectului, evidentă în modul cum sint alese momentele excepționale, de o maximă tensiune, în felul agitat, plin de febră, în care se desfășoară filmul celor văzute și auzite. Autorul trăiește într-un timp eroic care-l face să recite versuri bărbătești din Virgilius. Ca și cum ar vrea să-și astîmpere această predispoziție către patetism, către gesturi mari, retorice, Titus Popovici reproduce, pe larg, tot felul de documente, mergînd pînă la inserarea în cuprinsul cărții a unor întregi captole din istoria poporului cubanez — ceea ce constituie, desigur, un deficit sub raport artistic. Copleșit, autorul declară, energie și la modul absolut, că din Cuba nu te poți întoarce cu „impreții de călătorie”.

AL. OPREA

Volume aparute: Povestiri, Editura tineretului, 1945; Străinul, Editura tineretului, 1946; Setea, F.R.P.L., 1948; Cuba, Teoriilor liber al Americii, Editura tineretului, 1950.

Referențe critice: La Povești: Al. Radu, Gazeta Literară, nr. 18/1947; R. Petrescu, Viața românească, nr. 6/1955.

La Străinul: R. Buză, România liberă, nr. 337/1946; M. Văreanu, Gazeta Literară, nr. 21/1946; (și vol. Pagini critice, ESPLA, 1947, p. 38-42); V. Ripceanu, Informația Bucureștilor, nr. 630/1955; P. Herodolă, Viața românească, nr. 23/1948; S. Damian, Contemporanul, nr. 33/1955; R. Fărcașanu, Știința, nr. 3/1956; A. Băleanu, Știința tineretului, nr. 150/1955; L. Leonte, Iugul literar, nr. 2/1955; S. Gallia, Flacăra, nr. 12/1955; M. Petroveanu, Gazeta Literară, nr. 46/1955; L. Raicu, Viața românească, nr. 10/1955; R. Elvin, Gazeta Literară, nr. 45/1955; D. Micu, Steagul roșu, nr. 508/1955; P. Georgescu, Gazeta Literară, nr. 48/1955; (și vol. Începături critice, ESPLA, 1957, p. 128-143); M. Tomuș, Steaua, nr. 1/1956; L. Gevruș, Scrierile bănețene, nr. 1/1956; G. V. Pălelungă, Întâmplări, nr. 3/1956; M. Serbulescu, Scrierile bănețene, nr. 6/1957; D. Solomon, Gazeta Literară, nr. 18/1956; S. Ionțescu, Gazeta Literară, nr. 33/1956; Al. Săndulescu, Luceafărul, nr. 18/1956.

La Setea: V. Mogulescu, Informația Bucureștilor, nr. 1444/1958; R. Lupan, Steagul roșu, nr. 12/1958; P. Georgescu, Gazeta Literară, nr. 21, 22 și 28/1958; R. Popescu, Contemporanul, nr. 22, 23, 24/1958; M. Gafita, Viața studențescă, 1958; Al. Căpățanu, Tribuna, nr. 28 și 29/1958; I. Mihalău, Știința, nr. 4/1958; I. Vlad, Steaua, nr. 26/1958; G. V. Crohmălniceanu, V. Tim, Galan, R. Elvin, G. Herodolă, Viața românească, nr. 8/1958; S. Damian, Gazeta Literară, nr. 28 și 29/1958; D. Micu, Știința tineretului, nr. 282 și 284/1958; P. Perpeliciu, Luceafărul, nr. 1/1958; S. Damian, Gazeta Literară, nr. 30/1958; M. Moraru, Revue Roumaine, nr. 4/1958; L. Gevruș, Scrierile bănețene, nr. 6/1958; F. Luca, Contemporanul, nr. 31/1958; D. Micu, Lupta de clasă, nr. 10/1958; Al. Andriescu, Iugul literar, nr. 3/1958; A. Băleanu, Contemporanul, nr. 4/1958; Ch. Bulgăr, Limba română, nr. 4/1958; D. Isaac, Tribuna, nr. 1/1958; H. Zălic, România liberă, nr. 4/1958; G. Dimisianu, Gazeta Literară, nr. 32/1958; L. Andriescu, Scrierile bănețene, nr. 8/1958; G. Reașu, Luceafărul, nr. 25/1958.

Cuba, Teoriilor liber al Americii.

S. Damian, Știința tineretului nr. 258/1962; Ion Istrăți, Iugul literar, nr. 10/1962; Radu Eneșcu, Tribuna, nr. 6/1962; D. Solomon, Viața românească, nr. 8/1962; Mircea Tomuș, Steaua, nr. 13/1962; Paul Georgescu, Revue Roumaine nr. 4/1962; Știința tineretului nr. 20/1962; G. V. Crohmălniceanu, Gazeta Literară nr. 8/1962.

Studii de ansamblu: M. Călinescu, Despre opera lui Titus Popovici, Steaua, nr. 1/1968; M. Gafita, Străinul și Setea, Gazeta Literară, nr. 28/1968; I. Știrbu, Titus Popovici, Iugul literar, nr. 8/1968; D. Căpățanu, Tiparul noi de intelectuali în Setea și Străinul, Tribuna, nr. 26/1968; Al. Oprea, Titus Popovici, Luceafărul, nr. 10/1968; I. Vițner, „Prozatori contemporani”, pag. 129-185.

13-14, 1863, o exprimă sub forma: „Un roman și chiar o poveste, pentru a fi bune, ca să fie cel puțin probabile”. De reținut că și la Hașdeu poezia conține „un grad de idealitate, deși fără a ieși din sfera lăuzească” (*Foia de istorie și literatură*, nr. 1, martie 1860). „Sfera lăuzească” este sinonimă cu sfera realității, în totalitatea sa, „idealitatea” cu imaginatia care transcend această realitate, scoțînd din ea idei poetice, noi raporturi între elementele sale.

Adevăr uman, în bună estetică realizată — chiar dacă expresia ca atare n-a apărut încă — vrea să spună experiența umană tipizată, esențializată. În literatură, în teatru, această estetică duce la proclamarea noțiunii de tip, de caracter, care începe să circule la noi, pare-se, mai întâi în legătură cu opera lui Shakespeare. În orice caz, într-un articol de Cezar Bollicae despre Șacșacur (Curierul, nr. 1, 1836, p. 27), capacitatea dramaturgului englez de a crea personaje și este prevădit și în cunoștință de cauză elogiata: „Nimeni n-a știut mai bine a descoperi caracterurile și a pune pe scenă un mare număr de personaje și să le facă a ajunge, a lucra și a cădea ca și cînd ar fi înfrățit”.

Si mai tîrziu (*Viețile literare*, în *Buculmiu*, 10/22 iunie 1864), vorbind de Ciccoi veci și noi de N. Filimon, Bollicae relevă faptul că „fiecare portret din acest roman este un tip”. Dar principii, ca atare, se întîlnesc și la alții, cu raportare tot la teatrul lui Shakespeare. G. Bariț avea și el, în felul său, noțiunea tipizării și a generalizării artistice. Exprimată astfel (*F.p.m.l.*, 19 sept. 1840).

Cetivorii critici ai dramelor lui Șacșacur, celor istorice, cunosc, cumcă în același descrierea mai multor personaje este mai dezvoltată decât înșiși în unele cărți istorice din vremea acestuia mai nouă.”

Nici Andrei Mureșanu nu este străin, într-o anume măsură, de procedeele generalizării artistice. În timp ce „știința pășete de la unul la mulți”, arta din mulți își alege unul, ea este știința intrupată” (*Artile sau măiestriile cele frumoase*, în *Telegraful român*, 2 mai 1853). Este un fel de a spune că arta realistă extrage și din expresiune unor fenomene tipice, definite prin selecția de note specifice și generalizări.

Poate cea mai interesantă aplicare a acestor idei, întrucite are de scop să legitimeze încercarea unui roman realist românesc, inspirat din realitățile românești este aceea a lui Pantazi Ghica. El citează pe Thackeray și mai ales pe Balzac cu a sa *Comedie Umană*, într-o scrierare-prefață la romanul său neterminat, care cu drept cuvînt și se atribuie publicat anonim, *Don Juanii din București (Independența*, 11 decembrie 1861). Pantazi Ghica vrea să facă, după model balzacian, un „roman din moravuri”, a cărui îndreptărire este cum nu se poate mai realistă.”

Societatea noastră românească, în care trăim și lucrăm are tipuri și obiceiuri a căror descriere să ne poată interesa și fi folosite? Romanțul în deosebitele sale forme, poate dobîndi un caracter de originalitate descriind faptele, pasiunile și obiceiurile ce ar studia, analiza și observa în societatea noastră.”

Este exact programul lui Balzac, vedus doar la scară: „Dacă trebuie să credem că suntem încă foarte departe de *Comedie Umană* a lui Balzac și prin urmare de *Comedie Socială* a noastră, putem însă avea romane de obiceiuri care să ne reprezinte ete o față numai a societății noastre, cite unul numai din numeroasele tipuri cari vedem împrejurul nostru”.

Imitație, natură, realitate, adevăr, tipizare, mai toate noțele fundamentale ale conceptului tradițional de „realism” sint, așa dar, precizate în literatura noastră între 1830-1860. Și cu toate acestea, expresia ca atare de realism încă nu apare. Explicatia este totuși foarte simplă. În această perioadă ea nu circula nici în Franța, deși mai toate ideile realiste își făuseră deja drum prin Hugo, prin Stendhal, prin Balzac, care nici el nu folosește cuvîntul. Cartea lui Champfleury despre *Le Realisme*, datază din 1857, revista lui Duvany, *Le Realisme*, elementar, apare doar între noiembrie 1856-mai 1857. Pentru moment, nici în literatura franceză cuvîntul nu face mare carieră și ar fi cu totul excesiv să cerem acest lucru literaturii române. Cînd ideea începe să alină succes, ea va circula și la noi. Dar pentru aceasta va trebui să așteptăm încă aproximativ două decenii.

ADRIAN MARINO

POETIC



LITERATURĂ ȘI IDEOLOGIE GIAN CARLO FERRETTI

In dezorientarea lor cu privire la luptele politice și sociale din această fază...

Il care înfruntă realitatea contemporană — o dată cu ultimele sale opere și îndeosebi cu Speculația cu elidările...

În ce privește pe Pasolini, cazul lui se întindează mai complex. Faptul se explică atât prin „nivelul de forță” al scriitorului...

• Hanna Morikowicz-Olszowska, Teza pre Ștefan Zezemski, amintiri și documente. Autonora căruți este zica edito...

Colaborator al revistelor Belșager, Soarelă și Il Contemporan, fost elev al lui Luigi Russo...

făsură ulterioară activitatea artistică pe largi baze științifice în domeniul identificării...

lăsură ulterioară activitatea artistică pe largi baze științifice în domeniul identificării...

Tirgul de la Leipzig împlineste 800 de ani. Gravura, apărută la Köln în lucrarea topografică Civitates orbis terrarum (1572)...



LIRICĂ IUGOSLAVĂ

SLOBODAN NOVAK Autobiografie

Cele mai scumpe amintiri din copilăria mi-au rămas stelele.

Mama mea, noaptea, printre măslini, conducea pe tala spre mare...

În noaptea de gheață, la Buchenwald, printre degetele călăului, cu privirea ațintită spre stele...

IURE KAȘTELAN

Marinarii din Podgorije

Au navigat să nu se mai întorcă, să nu se mai întorcă niciodată.

Au navigat în zorile mai adânci decât toate mărele, mai înalte decât toate pustiile.

În întinerie se auzeau glasul elmaciului: — Înainte, tovarăși!

În românește de AL. JEBLEANU și GEORGE BULIC

ROMANUL ȘI PROBLEMELE SALE ACTUALE

Despre „noul roman”

Sunt aproape sigur că povestea de cînd a început să se scrie...

circula o serie de personaje legate de prezentul propriu și care nu sînt altceva decît „vizium, visc, coșmare, iluzii, reflecții, modalități sau dependențe ale acestui: eu atotputernic”...

Și să spună ceea ce vede: alt și nimic mai mult. Și, hotărît să înăbușe definitiv analizele psihologice...

• Editurile din R. P. Albania pregătesc pentru anul 1965 publicarea mai multor lucrări în versuri și în proză...

SORINA BERCESCU COMITELUL DE REDACȚIE Eugène IERBU (redactor șef), I. D. BĂLĂȘ (redactor șef-adjunct), Maria BOCUR, Gheorghe IUTU, Ion LĂNCĂRĂȘAN, Cornelie LEU (secretar general de redacție), AL. OPREA (redactor șef adjuncț), DIANĂ SĂRĂBU, Nicolae ȘTEFĂN, Remus ȘTEFĂN...